

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ
УПРАВА ЗА ВЕТЕРИНУ

О П Е Р А Т И В Н И П Р И Р У Ч Н И К
ЗА СПРОВОЂЕЊЕ КРИЗНОГ ПЛАНА ЗА КОНТРОЛУ
И СУЗБИЈАЊЕ ЗАРАЗНЕ БОЛЕСТИ
СЛИНАВКА И ШАП

САДРЖАЈ:

1. СВРХА	5
2. ПРАВНИ ОСНОВ	5
3. ДЕФИНИЦИЈЕ.....	5
4. ИНФОРМАЦИЈЕ О БОЛЕСТИ	8
4.1. Слинавка и шап (СИШ).....	8
4.1.1. Етиологија.....	8
4.1.2. Епизоотиологија.....	9
4.1.3. Клинички знаци.....	10
4.1.4. Пато-анатомске промене	11
4.1.5. Дијагностика.....	11
4.1.6. Диференцијална дијагноза	11
5. АКТИВНОСТИ НКЦ/РКЦ/ЛКЦ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ НА БОЛЕСТ СИШ: ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ.....	11
5.1. Кретање на газдинство и са њега у случају сумње на избијање СИШ	12
5.2. Проширење мера на друга газдинства	13
5.3. Привремена контролна зона	13
5.4 Програм превентивног искорењивања	13
5.5 Одржавање мера.....	13
6. КЛИНИЧКИ ПРЕГЛЕД.....	14
8. УЗОРКОВАЊЕ И ТРАНСПОРТ	14
8.1. Опште одредбе	14
8.2 Узорковање на газдинствима.....	15
8.3 Узорковање у зонама заштите (зараженом подручју)	15
8.4 Узорковање у зонама надзора (угроженом подручју)	15
8.5 Узорковање за потребе праћења.....	15
8.6 Транспорт узорака	16
9. АКТИВНОСТИ НКЦ/РКЦ/ЛКЦ У СЛУЧАЈУ ИЗБИЈАЊА БОЛЕСТИ СИШ: ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ:.....	16
9.1 Дефиниција жаришта СИШ	16
9.2 Активности које предузимају НКЦ и РКЦ/ЛКЦ	17
9.3 Додатне мере у случају потврде избијања СИШ	19
9.4. Мере које се примењују у случају избијања СИШ у близини или у конкретним просторијама у којима се привремено или редовно држе животиње пријемчивих врста	19
9.5 Транспорт споредних производа животињског порекла до места одлагања.....	19

9.6. Мере које се примењују у кланицама, граничним инспекцијским пунктовима и превозним средствима	20
9.7 Газдинства која се састоје од различитих епизоотиолошких производних јединица	21
9.8 Контактна газдинства	21
10.1 Мере које се примењују у зони заштите.....	22
10.2. Мере које се примењују у зони надзора (угроженом подручју)	30
11. ЧИШЋЕЊЕ И ДЕЗИНФЕКЦИЈА	35
11.1. Општи принципи и поступци	35
11.2. Посебне одредбе о чишћењу и дезинфекцији заражених газдинстава.....	36
11.3. Дезинфекција контаминираних простирке, стајњака и осоке.....	37
11.4-. Посебни случајеви	37
12. РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА, КОНТРОЛА КРЕТАЊА И ИДЕНТИФИКАЦИЈА.....	38
12.1. Регионализација	38
12.2. Мере које се примењују у зони ограничења земље	38
12.3. Идентификација животиња пријемчивих врста.....	39
12.4. Контрола кретања у случају избијања СИШ.....	39
12.5. Ограничења кретања копитара	39
13. ТРЕТМАН ПРОИЗВОДА РАДИ УНИШТЕЊА ВИРУСА СИШ	41
13.1. Производи животињског и неживотињског порекла који подлежу третманима ради уништења вируса СИШ:.....	41
13.2. Третман и производња свежег меса	42
13.3. Третман млека како би се обезбедило уништавање вируса СИШ	43
14. МЕРЕ У СЛУЧАЈУ ПОТВРЂЕНОГ ПРИСУСТВА СИШ КОД ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА.....	45
14.1. Планови за искорењивање СИШ код дивљих животиња	46
15. УПОТРЕБА, ПРОИЗВОДЊА, ПРОДАЈА И КОНТРОЛА ВАКЦИНА ПРОТИВ СИШ	49
15.1. Одлука о увођењу ванредне вакцинације	49
15.2. Услови за хитну вакцинацију	50
15.3. Заштитна вакцинација	50
15.4. Супресивна вакцинација	51
15.5. Мере које се примењују у зони вакцинације током периода од почетка хитне вакцинације до најмање 30 дана након завршетка такве вакцинације (Фаза 1)	51
15.6. Завршене су мере које се примењују у зони вакцинације у периоду од хитне вакцинације до завршетка испитивања и класификација газдинстава (Фаза 2).....	53
15.8. Класификација стада у зони вакцинације (Фаза 2-Б)	55

16. ВРАЋАЊЕ СТАТУСА СЛОБОДНОГ ОД СИШ.....	58
16.1. Враћање статуса након искорењивања СИШ без хитне вакцинације	59
16.2. Враћање статуса након искорењивања СИШ вакцинацијом.....	59
16.3. Измене мера за враћање статуса слободног од СИШ и инфекције.....	59
17. ОБНАВЉАЊЕ ПОПУЛАЦИЈЕ ЖИВОТИЊА НА ГАЗДИНСТВИМА	60
17.1. Општа начела	60
17.2. Продужетак мера и одступања	61
17.3. Обнављање популације у вези са ванредном вакцинацијом	61
18. ОБУКА И ПОДИЗАЊЕ СВЕСТИ	62
19. ПРИЛОЗИ	64
Прилог 1. Обавештење о болести и додатне епизоотиолошке информације које треба доставити након потврде СИШ	64
Прилог 2. Контакт информације НКЦ, РКЦ/ЛКЦ и Стручне групе	66
Прилог 3. Табела за одређивање броја узорак неопходних за испитивање	67
Прилог 4 – Образац о епизоотиолошком.....	68
Прилог 5 - Табела података о газдинствима која се налазе у зараженом и угроженом подручју и животињама које се у њима држе	84
Прилог 6 - Подаци о безбедно уништеним животињама које се транспортују ради обраде.....	84
Прилог 7 - Табела података коју РКЦ/ЛКЦ свакодневно доставља НКЦ.....	85
Прилог 8 - Примери дозвола и обавештења	86
Прилог 9 – Пример записника о пост-мортем прегледу	90
Прилог 10 – Критеријуми за одлучивање о примени заштитне вакцинације и смернице за програме хитне вакцинације	92
Прилог 11 – „Stamping out“ поступци за животиње	94
Безбедно убијање животиња.....	95
Прилог 12 - Безбедно одлагање трупова	99
Најчешћи начини одлагања трупова и других материјала су закопавање (било на постојећој депонији са дозволом или у посебно пројектованој и ископаној јама), спаљивање (на ломачи, у палионици или горионику јаме), рендеровање, компостирање и одлагање алкалном хидролизом.	99
Нагнута (коса) јама	101
Одлагање трупова спаљивањем.....	102
Прилог 13. Примери знакова упозорења	105

1. СВРХА

Оперативни приручник за спровођење кризног плана за контролу и сузбијање заразне болести Слинавка и шап (у даљем тексту СИШ) израђен је у складу са националним и усаглашен са прописима ЕУ и усмерен је на унапређење припремљености за ванредне ситуације Управе за ветерину Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту Управа за ветерину) и његовим помоћним телима, у случају постојања сумње на случајеве или избијања СИШ. Сврха Приручника за рад за борбу против СИШ јесте израда практичног плана реаговања у кризним ситуацијама, у циљу управљања сумњивим или потврђеним случајевима СИШ у земљи.

Приручник за рад за СИШ примењује се у случајевима сумње на СИШ или потврђених случајева СИШ у популацији пријемчивих врста у Републици Србији.

Управа за ветерину организује надзор и контролу СИШ, као и мере превенције и искорењивања, координира активностима својих помоћних тела њиховом припремом за ефикасно дијагностиковање и искорењивање епидемије СИШ.

Први циљ у управљању епидемијама било које врсте је да Република Србија што брже поврати статус земље слободне од болести, у ту сврху Управа за ветерину настоји да:

- ограничи на минимум број животиња које ће услед обољевања бити уништене и обезбедити да се њихово уништавање одвија у складу са захтевима добробити животиња;

- штити јавно здравље

- у најмањој могућој мери изазове поремећаје у прехранбеној индустрији пољопривредним и туристичким делатностима, сеоским заједницама и привреди уопште;

- сведе на минимум штетне утицаје на животну средину;

- смањи трошкове за контролу избијања болести.

2. ПРАВНИ ОСНОВ

Правилник о утврђивању плана управљања кризним ситуацијама (Сл.гласник РС бр. 90/15)

3. ДЕФИНИЦИЈЕ

За потребе овог Приручника примењују се следеће дефиниције:

1) **Власник** животиње јесте свако правно или физичко лице, односно предузетник, који има право чувања, држања, узгоја, гајења, репродукције, транспорта, коришћења и продаје животиње, који је одговоран за живот, заштиту здравља и добробит животиње;

2) **Газдинство са животињама (у даљем тексту: газдинство)** јесте сваки затворени или отворени простор, фарма, објекат у коме се животиње држе, чувају, узгајају и стављају у промет, трајно или привремено;

3) **Држалац животиње** јесте правно или физичко лице, односно предузетник, који има право чувања, држања, узгоја, гајења, репродукције, транспорта, коришћења, продаје на

основу писменог одобрења власника животиње и који је одговоран за живот, заштиту здравља и добробит животиње;

4) **Дезинфекција** јесте примена начина, поступака и метода ради уништавања узрочника болести животиња, укључујући и болести које се са животиња могу пренети на људе;

5) **Епизоотиолошка јединица** јесте подручје које обухвата територију општине или њен део;

6) **Епизоотиолошко подручје** јесте подручје које обухвата већи број епизоотиолошких јединица;

7) **Животиње сумњиве да су заражене** су животиње пријемчивих врста које показују клиничке знаке слинавке и шапа и/или постморталне промене и/или реакције на лабораторијске тестове који су такви да се може поставити оправдана сумња на слинавку и шап;

8) **Животиње сумњиве да су контаминирани** су животиње пријемчивих врста за које се на основу прикупљених епизоотиолошких података сматра да су директно или индиректно биле изложене вирусу слинавке и шапа;

9) **Заражено подручје** јесте подручје на којем је утврђен најмање један случај заразне болести која може да се шири;

10) **Заштитна вакцинација** је хитна вакцинација која се спроводи на газдинству на одређеном подручју ради заштите животиња пријемчивих врста унутар тог подручја од ширења вируса слинавке и шапа ваздухом или опремом и предметима и где се после вакцинације не спроводи издвајање вакцинисаних животиња;

11) **Зона** јесте део територије државе са одређеним здравственим стањем животиња;

12) **Избијање слинавке и шапа**, односно жариште јесте појава једног или више случајева слинавке и шапа на газдинству;

13) **Искорењивање болести** јесте уклањање узрочника болести у држави или у зони;

14) **Карантин за животиње** јесте објекат у којем се држе животиње, репродуктивни материјал и јаја за приплод под условима потпуне изолације, а ради провере и утврђивања њиховог здравственог стања;

15) **Компартмент** јесте један или више објеката са истим биосигурносним условима и истим условима исхране, неге и држања животиња, као и истим здравственим статусом у односу на одређене болести животиња;

16) **Контактно газдинство** јесте газдинство са којег би слинавка и шап могла потицати или на које је могла бити унета као резултат његове локације, кретања људи, животиња, возила или на било који други начин;

17) **Месо** јесте јестиви део животиња, укључујући и крв, а односи се на следеће животиње: домаће папкаре и копитаре, живину и лагоморфе, као и гајену дивљач, ситну дивљач и крупну дивљач;

18) **Надлежни орган** јесте министарство надлежно за послове ветеринарства;

19) **Подручје (регион)** јесте део територије Републике Србије, површине минимално 2.000 км² на којем Министарство врши инспекцијски надзор, укључујући најмање један управни округ;

20) **Појава слинавке и шапа** је било која појава код животиња пријемчивих врста или лешева тих животиња код којих је потврђена слинавка и шап на основу клиничких знакова или постморталних промена које упућују на слинавку и шап и резултата лабораторијског испитивања;

21) **Примарна појава слинавке и шапа** код дивљих животиња је појава слинавке и шапа код дивљих животиња на подручју где се не спроводе мере прописане чланом 69. ст. 2. и 3. Правилника о утврђивању мера за рано откривање, дијагностику, спречавање ширења, сузбијање и искорењивање заразне болести слинавка и шап (Службени гласник РС“, број 15/2010.) ;

22) **Пријемчиве врсте животиња** су било које домаће или дивље животиње подврсте Ruminantia, Suina и Tylopoda, реда Artiodactyla, као и друге животиње (на пример из рода Rodentia или Proboscide), које се могу на основу научних доказа сматрати животињама пријемчивим на слинавку и шап;

23) **Промет животиња**, производа животињског порекла, хране животињског порекла, хране за животиње, ветеринарских лекова и медицинских средстава за употребу у ветерини, споредних производа животињског порекла и прерађених споредних производа животињског порекла обухвата увоз, транзит, извоз, складиштење, продају, излагање ради продаје, премештање, размену, уступање или било какав њихов пренос на трећа лица;

24) **Производи од меса** јесу резултат обраде меса или даље обраде тог производа, тако да површина пресека показује да производ више нема својства свежег меса;

25) **Регионализација** јесте подела подручја/региона на једну или више зона које су под ограничењем и без ограничења;

26) **Свеже месо** јесте месо које није излагано никаквом процесу конзервисања осим хлађења, смрзавања или брзог смрзавања, укључујући и месо које је упаковано под вакуумом или упаковано у контролисаној атмосфери;

27) **Сентинел животиње** су животиње пријемчиве врсте које су слободне од инфекције или болести слинавке и шапа и које се у одређеном периоду једном или више пута узастопно испитују на присуство антитела на вирус слинавке и шапа;

28) **Спаљивање, односно закопавање** на лицу места јесте спаљивање, односно закопавање споредних производа животињског порекла на депонији која је одобрена за те намене, на месту на коме су настали или на месту које је претходно одређено за те намене, а на коме нема ризика за здравље животиња, јавно здравље и животну средину, уз предузимање одговарајућих био-сигурносних мера за спречавање ширења заразне болести током превоза, које се, у складу са законом којим се уређује ветеринарство, врши под надзором ветеринарске инспекције;

29) **Стадо** јесу животиње или групе животиња које се узгајају и/или држе на газдинству као епизоотиолошкој целини, а ако се на газдинству држи одвојено више од једног стада, свако стадо представља одвојену целину и има исти здравствени статус.

30) **Стајњак** јесте измет, односно мокраћа фармски узгајаних животиња, осим фармски узгајаних риба, са или без простирке;

31) **Супресивна вакцинација** је хитна вакцинација која се спроводи искључиво уз спровођење „stamping-out” методе на газдинству или подручју где је хитно потребно смањити количину вируса слинавке и шапа у окружењу и смањити опасност од ширења вируса слинавке и шапа изван граница газдинства или подручја, с тим да се после вакцинације животиње морају убити на хуман начин и нешкодљиво уклонити;

32) **Труп** јесте тело животиње после клања и обраде;

33) **Угрожено подручје** јесте подручје на које се заразна болест са зараженог подручја може пренети;

34) **Узорак** јесте једна или више јединица производа или део предмета испитивања, одабран на различите начине из скупа или већег дела скупа, који је намењен да обезбеди информацију о одређеној особини тог производа или предмета испитивања, а на основу које ће се донети одлука о том производу или предмету испитивања или о његовом производном процесу;

35) **Уситњено месо** јесте месо без костију које је уситњено и садржи мање од 1% соли.

4. ИНФОРМАЦИЈЕ О БОЛЕСТИ

4.1. Слинавка и шап (СИШ)

Слинавка и шап (СИШ) је акутна и једна од најконтагиознијих заразних болести од које оболевају папкари. Болест се ретко јавља код других врста животиња и код људи. Болест се манифестује фебрилним стањем и појавом карактеристичних везикула (афти) и ерозија на слузници уста, језику, носном огледалу, кожи млечне жлезде, између папака и на круни папака и уколико не дође до секундарних инфекција долази до брзог оздрављења. Болест може да има малигни ток, углавном код младих животиња и он се манифестује дегенерацијом скелетних мишића и срца и завршава угинућем. За одрасле категорије животиња болест није смртоносна, али је исцрпљујућа и проузрокује велики пад продуктивности. Код дивљих папкара инфекције су субклиничке. Код људи болест протиче у благој форми са брзим оздрављењем. Болест наноси велике, директне и индиректне економске штете, а због своје контагиозности налази се на листи “А” ВОАН и Европске комисије.

4.1.1. Етиологија

Узрочник слинавке и шапа је РНК вирус који припада фамилији *Picornaviridae* и роду *Aphthovirus*. Постоји 7 имунолошки различитих серотипова вируса који изазивају исте симптоме болести код животиња. Серотипови вируса О, А и Ц могу се наћи на свим континентима, серотипови SAT 1, SAT 2 и SAT 3 су јужноафрички сојеви, серотип Азија 1 присутан је у Азији. Вирус има афинитет према епителним и мишићним ћелијама и има изражен цитоцидални ефекат.

Отпорност на физичка и хемијска дејства:

Вирус је неотпоран на висок и низак рН (< 6,0 или > 9,0) и на високу температуру (изнад 50°C). Његова отпорност зависи и од средине у којој се налази. Осетљив је на растворе натријум-хидроксида који се користи за дезинфекцију као 2% раствор,

натријум-карбонат (4%) и лимунску киселину (0,2%). За дезинфекцију просторија користе се паре формалдехида. Вирус је отпоран на јодофоре, кватернарна једињења амонијума и хипохлорит и фенолне биоциде, нарочито у присуству органских материја у животној средини третираних биоцидима.

Вирус СИШ преживљава дуго у лимфним чворовима, коштаном сржи у неутралном окружењу, али брзо умире у мишићима након угинућа животиње. Може опстати у контаминираном окружењу и сточној храни до месец дана.

4.1.2. Епизоотиологија

Ширење

СИШ је ендемска болест у азијским, афричким, блискоисточним и јужноамеричким државама.

Животиње из породице *Bovidae* (говеда, зебу, биволи, јакови), овце, козе, свиње, сви дивљи преживари и животиње из породице *Suidae* пријемчиве су на болест СИШ.

Животиње из породице *Camelidae* (камиле, дромедари, ламе, викуње) показују мању пријемчивост.

Пацови, мишеви, заморци и оклопници (*armadillo*) могу се експериментално заразити.

Начини преношења

- Директан контакт међу пријемчивим животињама;
- Директан контакт са контаминираним предметима (обућом, одећом, превозним средствима итд.), рукама;
- Исхрана свиња необрађеним производима од меса (исхрана помијама)
- Употреба контаминираног млека (говеда);
- Путем вештачког осемењавања контаминираним семеном.
- Удисањем заразних аеросола (вирус се шири до 60km копном и више од 300 km морем)
- Људи се могу заразити вирусом преко респираторног тракта у року од 24-48 сати.

Извори вируса

- Животиње у периоду инкубације и животиње са израженим клиничким знацима
- Вирус се емитује из тела до четири дана пре појаве клиничких знакова дахом, плувачком, фецесом, секретима, урином, млеком и семеном течностима.
- Месо, производи од меса и споредни производи животињског порекла у којима је рН остала изнад 6,0.
- Опорављене животиње и вакцинисане заражене животиње не стичу стерилни имунитет, те стога шире вирус дуже од 28 дана.

- Стање носиоца вируса обично траје краће од 6 месеци, иако може да траје и до 3 године.
- Биволи, овце и козе обично нису носиоци вируса дуже од неколико месеци, али серотип вируса код афричких бивола може се задржати и преко 5 година.
- Истраживања указују да у ретким случајевима носиоци могу пренети инфекцију блиским контактом, међутим механизам који до тога доводи није јасан.

4.1.3. Клинички знаци

Озбиљност клиничких знакова варира у зависности од соја вируса, дози којој је животиња изложена, старости и расе животиња, врсте домаћина и степена имунитета домаћина. Знаци се могу кретати од благих или неочигледних до тешких. Морбидитет може бити и близу 100%. Смртност је генерално ниска код одраслих животиња (1-5%), али је већа код младих телади, јагњади, прасади (20% или више). Опоравак у некомплицованим случајевима обично траје око две недеље.

Говеда

- Оболене животиње пате од пирексије, губитка апетита, смањене продуктивности, смањене производње млека 2-3 дана. На букалној и носној мембрани појављују се пликови (афте), као и на кожи између папака.
- Након 24 сата: пуцање пликова које оставља ерозије;
- Пликови се могу јавити и на млечној жлезди;
- Компликације: може доћи до секундарне бактеријске инфекције, а самим тим и до ерозија на језику, деформација на папцима, хромости, маститиса и миокардитиса;
- Абортуси животиња, угинућа младунаца.

Овце и козе

- Пирексија, хромост и оралне лезије су често благе;
- Промене на кожи удова код оваца и коза могу проћи неопажено. Чешће се јављају лезије букалне слузокоже у пределу десни. Код оваца и коза престаје лактација;
- Може доћи до угинућа млађих животиња.

Свиње

- Пирексија;
- Могу се развити лезије стопала;
- Хромост услед оштећења папака насталих након појаве црвенила, едема, афти; а затим и појаве секундарних инфекција и изувања папака
- Висока смртност.

4.1.4. Пато-анатомске промене

Пликови на глосалној, гингивалној, палатиналној, лабијалној, носној слузници, на њушци, сиси, вимену, кожи њушке и кожи између папака.

Ерозије на слузокожи румена. Сиве или жуте пруге на срцу које се појављују услед дегенерације и некрозе миокарда код младих животиња свих врста („тигрово срце).

4.1.5. Дијагностика

Период инкубације за СИШ износи 14 дана. СИШ се дијагностикује на основу епизоотиолошких података, клиничке слике и пато-анатомских промена, као и доказивањем узрочника и серолошким методама.

4.1.6. Диференцијална дијагноза

Диференцијално дијагностички треба искључити:

- Везикуларни стоматитис
- Везикуларна болест свиња;
- Везикуларни егзантем свиња.

Друга диференцијална дијагноза:

- Куга говеда;
- Вирусна дијареја говеда и болест слузокоже говеда;
- Инфективни ринотрахеитис говеда;
- Болест плавог језика;
- Епизоотска хеморагијска болест;
- Мамилитис говеда;
- Папуларни стоматитис говеда;
- Заразни ектим;
- Малигна катарална грозница;

5. АКТИВНОСТИ НКЦ/РКЦ/ЛКЦ У СЛУЧАЈУ СУМЊЕ НА БОЛЕСТ СИШ: ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ

Свака сумња на болест СИШ одмах се пријављује Министарству. Мере које се примењују на газдинствима на којима се сумња на избијање болести:

- 1.** У случају сумње на појаву болести, НКЦ одмах покреће званичну истрагу како би потврдило или искључило присуство слинавке и шапа, а нарочито како би се узели неопходни узорци за лабораторијска испитивања потребна за потврду епидемије.
- 2.** РКЦ/ЛКЦ ставља газдинство под службени надзор и обезбеђује да се на газдинству примењују следеће мере:

а) да се направи попис свих врста и категорија животиња на газдинству и да се за сваку категорију животиња пријемчивих врста евидентира број већ угинулих и животиња за које се сумња да су заражене или контаминирани;

б) попис из тачке а) се ажурира како би се узеле у обзир животиње пријемчивих врста које су рођене или умрле током периода сумње. Такве информације обезбеђује власник на захтев надлежног органа и тај орган их проверава приликом сваке посете;

в) да се евидентирају све залихе млека, производа од млека, меса, производа од меса, трупова, коже, вуне, семена, ембриона, јајних ћелија, осоке, стајњака, као и хране за животиње и простирке на газдинству и да се евиденција редовно ажурира;

Наведени производи животиња пријемчивих врста и супстанци прикупљени на газдинству на којем је потврђено присуство СИШ, као и семе, јајне ћелије и ембриони прикупљени од животиња пријемчивих врста на газдинству током периода између вероватног уношења болести на газдинство и спровођења службених мера, прате се и прерађују или, ако се не ради о семену, јајним ћелијама и ембрионима, прерађују се под службеним надзором тако да се обезбеди уништење вируса СИШ и избегне ризик од ширења вируса;

г) да ниједна животиња пријемчивих врста не уђе на газдинство или га не напусти, осим у случајевима газдинстава која се састоје од различитих епидемиолошких производних јединица, као и да се животиње пријемчивих врста на газдинству држе у стамбеном делу или на неком другом месту где могу бити изоловане;

д) да се на улазима и излазима објеката у којима су смештене животиње пријемчивих врста и на самом газдинству користе одговарајућа средства за дезинфекцију у складу са упутствима надлежног органа;

ђ) обезбедити спровођење епизоотиолошког испитивања;

е) обезбедити узимање и достављање узорака;

ж) обезбедити и спровести активности по налогу НКЦ

5.1. Кретање на газдинство и са њега у случају сумње на избијање СИШ

5.1.1. Мора се забранити свако кретање на газдинство и са њега где постоји сумња на избијање СИШ. Та забрана се посебно односи на:

а) кретање са газдинства трупова или меса, производа од меса, млека или производа од млека, семена, јајних ћелија или ембриона животиња пријемчивих врста или хране за животиње, прибора, предмета, или других материјала, као што су вуна, коже, чекиње или животињски отпад, осока, стајњак, или било чега што може бити преносилац вируса;

б) кретање животиња непријемчивих врста у односу на СИШ;

в) кретање лица на газдинство или са њега;

г) кретање превозних средстава на газдинство или са њега.

5.1.2. Изузетно од забране из тачке 5.1.1 а) РКЦ/ЛКЦ може у случају потешкоћа у складиштењу млека на газдинству или наредити да се млеко уништи на газдинству или одобрити да се млеко транспортује под надзором надлежног ветеринара и само превозним средствима која су одговарајуће опремљена како би се спречио ризик од ширења вируса СИШ са газдинства на најближе могуће место за одлагање или третман којим се уништава вирус СИШ.

5.1.3. Изузетно од забрана предвиђених тачкама 5.1.1 б), 5.1.1 в) и 5.1.1 г), РКЦ/ЛКЦ може одобрити таква кретања на газдинство и са њега под условима неопходним да би се избегло ширење вируса СИШ.

5.2. Проширење мера на друга газдинства

5.2.1. РКЦ/ЛКЦ проширује мере предвиђене чланом 5 и 5.1 на друга газдинства уколико њихова локација, градња и распоред или контакти са животињама са газдинства из члана 5, дају повода за сумњу на контаминацију.

5.2.2. РКЦ/ЛКЦ примењује минимално мере предвиђене чланом 5 и тачком 5.1.1 на просторије или превозна средства уколико присуство животиња пријемчивих врста даје повода за сумњу на инфекцију или контаминацију вирусом СИШ.

5.3. Привремена контролна зона

5.3.1. ЛКЦ може успоставити привремену контролну зону, када то наложи епизоотиолошка ситуација, а нарочито када та ситуација подразумева велику густину пријемчивих врста животиња, интензивно кретање животиња или лица у контакту са животињама пријемчивих врста, кашњења у обавештавању о сумњивом статусу или недостатка информација о могућем пореклу и начинима уношења вируса СИШ.

5.3.2. Минимално, мере предвиђене чланом 5.2 и тачком 5.1.1 примењују се на газдинствима у привременој контролној зони у којој се држе животиње пријемчивих врста.

5.3.3. Мере које се примењују у привременој контролној зони могу се допунити привременом забраном кретања свих животиња на већој површини или на целој територији. Међутим, забрана кретања животиња врста које нису пријемчиве на СИШ не сме бити дужа од 72 сата, осим ако је то оправдано изузетним околностима.

5.4 Програм превентивног искорењивања

5.4.1. РКЦ/ЛКЦ може, ако епизоотиолошке информације или други докази указују на то, спровести програм превентивног искорењивања, укључујући превентивно убијање животиња пријемчивих врста које би могле бити контаминирани и, ако је потребно, животиња из епизоотиолошки повезаних производних јединица или суседних јединица или суседних газдинстава.

5.4.2. У том случају, узимају се узорци и врше се клиничка испитивања животиња пријемчивих врста.

5.5 Одржавање мера

Мере предвиђене чланом 5 до 5.3 не повлаче се све док се званично не искључи сумња на СИШ.

6. КЛИНИЧКИ ПРЕГЛЕД

6.1. На газдинствима се морају обавити клинички прегледи свих пријемчивих врста животиња на знакове или симптоме СИШ.

6.2. Посебан акценат се ставља на животиње за које постоји велика вероватноћа да су могле бити изложене вирусу СИШ, посебно у смислу транспорта са ризичних газдинстава или блиског контакта са особама или опремом која је била у блиском контакту са ризичним газдинствима.

6.3. Клинички преглед мора узети у обзир и преношење СИШ, укључујући период инкубације и начин држања животиња пријемчивих врста.

6.4. Детаљно се мора испитати релевантна евиденција која се води на газдинству и, ако је доступна, о морбидитету, морталитету и абортусима, клиничким запажањима, променама у продуктивности и уносу хране за животиње, куповини или продаји животиња, посетама особа за које постоји вероватноћа да су контаминирани и другим важећим информацијама за анамнезу.

7. ЕПИЗООТИОЛОШКО ИСПИТИВАЊЕ

7.1. Мора се осигурати да епизоотиолошка испитивања у вези са избијањем СИШ спроводе посебно обучени ветеринари према упитнику, како би се обезбедило да истраживања буду стандардизована, брза и циљана. Таква истраживања се односе најмање на:

- а) дужину трајања током које је болест СИШ можда била присутна на газдинству пре него што се на њу посумњало или је она пријављена;
- б) могуће порекло вируса СИШ и идентификацију других газдинстава на којима постоје животиње за које се сумња да су заражене или животиње за које се сумња да су контаминирани из истог извора,
- в) могућу меру у којој су животиње пријемчивих врста, осим говеда и свиња, могле бити заражене или контаминирани;
- г) кретање животиња, лица, превозних средстава и материјала за које постоји вероватноћа да су пренели вирус СИШ на та газдинства или са њих.;

8. УЗОРКОВАЊЕ И ТРАНСПОРТ

Поступци узорковања

8.1. Опште одредбе

8.1.1. Серолошко узорковање врши се:

- а) према препорукама епизоотиолошког тима успостављеног у оквиру радне групе;
- б) у прилог праћењу и обезбеђивању доказа за одсуство претходне инфекције,

8.1.2. Уколико се узорковање врши у оквиру надзора болести након њеног избијања, радње не смеју почети пре него што прође најмање 21 дан од

елиминације пријемчивих врста на зараженом газдинству/газдинствима и спровођења прелиминарног чишћења и дезинфекције.

8.1.3. Узорковање животиња пријемчивих врста врши се у сваком случају када епидемија обухвата овце и козе или друге пријемчиве животиње које не показују јасне клиничке знакове, а нарочито када су те животиње изоловане од говеда и свиња.

8.2 Узорковање на газдинствима

На газдинствима на којима се сумња на присуство СИШ, али у одсуству клиничких знакова, овце и козе, као и друге пријемчиве врсте, на основу препоруке епизоотиолошког тима, потребно је испитати у складу са протоколом узорковања који је погодан за откривање преваленце од 5% са нивоом поузданости од најмање 95%.

8.3 Узорковање у зонама заштите (зараженом подручју)

Сва газдинства унутар зоне заштите у којима овце и козе нису биле у директном или блиском контакту са говедима у току периода од најмање 21 дана пре узимања узорака, испитују се у складу са протоколом узорковања који је погодан за откривање преваленце болести од 5% са нивоом поузданости од најмање 95%. Међутим, РКЦ/ЛКЦ може одлучити, када епизоотиолошке околности то дозвољавају, да се узорци узму не раније од 14 дана након елиминације пријемчивих животиња на зараженом газдинству и спровођења прелиминарног чишћења и дезинфекције, под условом да се узорковање врши коришћењем статистичких параметара погодних за откривање преваленце болести од 2% у оквиру стада, са нивоом поузданости од најмање 95%.

8.4 Узорковање у зонама надзора (угроженом подручју)

Морају се испитати газдинства унутар зоне надзора у којима се сумња на присуство СИШ у одсуству клиничких знакова, посебно она на којима се држе овце и козе. За потребе овог истраживања довољан је модел вишефазног узорковања, под условом да се узорци узимају:

8.4.1. Са газдинстава у свим административним јединицама у кругу зоне у којој овце и козе нису биле у непосредном и блиском контакту са говедима у периоду од најмање 30 дана пре узимања узорака;

8.4.2. Са онолико горе наведених газдинстава колико је потребно да би се са најмање 95% поузданости открило најмање једно заражено газдинство ако је процењена преваленца болести била 2%, са подједнаком заступљеношћу у целој зони;

8.4.3. Од онолико оваца и коза колико је потребно за откривање 5% преваленце болести у оквиру стада са нивоом поузданости од најмање 95%, и од свих оваца и коза ако на газдинству има мање од 15 оваца и коза.

8.5 Узорковање за потребе праћења

8.5.1. За праћење подручја ван утврђених зона, а посебно да би се поткрепило одсуство инфекције у популацији оваца и коза која није у блиском и директном контакту са невакцинисаним говедима или свињама, примењује се протокол узорковања који препоручује ОИЕ за потребе праћења или протокол

узорковања као што је предвиђено чланом 8.4, са разликом у односу на тачку 8.4.2 да се процењена преваленца стада постави на 1%.

8.5.2. Израчунати број узорака се повећава како би се узела у обзир утврђена дијагностичка осетљивост коришћеног теста.

8.6 Транспорт узорака

Препоручује се да сви узорци:

8.6.1. Буду прописно обележени,

8.6.2. Транспортују се и чувају у непробојним контејнерима,

8.6.3. Не замрзавају се, већ се држе на температури фрижидера

8.6.4. Буду испоручени лабораторији што је брже могуће,

8.6.5. Чувају се у паковању где се за расхлађивање уместо обичног леда користе пакети леда или суви лед,

8.6.6. Ткива или органа стављају се у засебну запечаћену пластичну кесу и правилно обележавају. Затим се морају ставити у веће јаке контејнере и запаковати са довољном количином упијајућег материјала ради заштите од оштећења и апсорпције у случају цурења садржаја,

8.6.7. Кад год је то могуће, директно се транспортују до лабораторије од стране компетентног особља како би се осигурала брза и поуздана испорука,

8.6.8. На спољашности паковања мора бити назначена адреса лабораторије примаоца са истакнутим следећим натписом: Животињски патолошки материјал. Кварљиво. Ломљиво. Не отварати ван лабораторије.

8.6.9. Лабораторија која прима узорке мора бити унапред обавештена о времену и начину доласка узорака.

9. АКТИВНОСТИ НКЦ/РКЦ/ЛКЦ У СЛУЧАЈУ ИЗБИЈАЊА БОЛЕСТИ СИШ: ПОСТУПЦИ И ПРОЦЕДУРЕ:

9.1 Дефиниција жаришта СИШ

Жариште СИШ се проглашава ако газдинство испуњава један или више следећих критеријума:

9.1.1. вирус СИШ је изолован из животиње, било ког производа добијеног од те животиње или њеног окружења;

9.1.2. код животиње пријемчиве врсте уочени су клинички знаци у односу на СИШ, а вирусни антиген или вирусна рибонуклеинска киселина (РНК) специфична за један или више серотипова СИШ откривена је и идентификована у узорцима прикупљеним од животиње или животиња из исте епидемиолошке групе;

9.1.3. Клинички знаци у складу са СИШ уочени су код животиње пријемчиве врсте, а животиња или животиње из групе су позитивне на антитела на структурне или неструктурне протеине вируса СИШ, под условом да се као могући узроци серопозитивности могу искључити претходна вакцинација, резидуална антитела мајке или неспецифичне реакције;

9.1.4. Вирусни антиген или вирусна РНК специфична за један или више серотипова вируса СИШ откривени су и идентификовани у узорцима прикупљеним од животиња пријемчивих врста и животиње су позитивне у смислу антитела на структурне или неструктурне протеине вируса СИШ, под условом да се у случају присуства антитела на структурне протеине пре вакцинације, резидуална антитела мајке или неспецифичне реакције могу искључити као могући узроци серопозитивности;

9.1.5. Утврђена је епидемиолошка веза са потврђеним жариштем СИШ и може се применити најмање један од следећих услова:

а) једна или више животиња су позитивне на антитела на структурне или неструктурне протеине вируса СИШ, под условом да се претходна вакцинација, резидуална антитела мајке или неспецифичне реакције могу искључити као могући узроци серопозитивности;

б) вирусни антиген или вирусна РНК специфична за један или више серотипова вируса СИШ је откривена и идентификована у узорцима прикупљеним од једне или више животиња пријемчивих врста;

в) серолошки докази о активној инфекцији СИШ детекцијом сероконверзије од негативног до позитивног на антитела на структурне или неструктурне протеине вируса СИШ утврђени су код једне или више животиња пријемчивих врста, а претходна вакцинација, резидуална антитела мајке или неспецифичне реакције могу се искључити као могући узроци серопозитивности.

Уколико се претходно серонегативни статус не може рационално очекивати, ову детекцију сероконверзије треба спровести у парним узорцима прикупљеним од истих животиња у два или више наврата у размаку од најмање 5 дана, у случају структурних протеина и у размаку од најмање 21 дана, у случају неструктурних протеина,

г) клинички знаци у складу са СИШ уочени су код животиње пријемчиве врсте.

9.2 Активности које предузимају НКЦ и РКЦ/ЛКЦ

9.2.1. Чим се потврди жариште СИШ, НКЦ се мора постарати да се, поред мера предвиђених чланом 5 до 5.2, на газдинству без одлагања примене и следеће мере:

а) Све животиње пријемчивих врста убијају се на лицу места. У изузетним околностима животиње пријемчивих врста могу бити убијене на најближем погодном месту за ту сврху, под службеним надзором ЛКЦ и тако да се избегне ризик од ширења СИШ вируса током транспорта и убијања.

б) ЛКЦ се стара да пре или током убијања животиња пријемчивих врста буду узети сви одговарајући узорци потребни за епидемиолошку истрагу и то у довољном броју.

в) ЛКЦ може одлучити да, у случајевима појаве секундарног извора који је епидемиолошки повезан са примарним извором за који су узорци већ узети, под условом да је узет одговарајући и довољан број узорака потребних за епизоотиолошко испитивање, додатно узорковање није

потребно. Трупови животиња пријемчивих врста које су угинуле на газдинству и трупови животиња које су усмрћене прерађују се без непотребног одлагања под службеним надзором, како би се избегао ризик од ширења вируса заразне болести. Ако посебне околности захтевају да се трупови закопају или спале на лицу места или ван њега, такве операције се спроводе у складу са упутствима припремљеним унапред у оквиру кризних планова.

г) сви производи и супстанце морају бити изоловани све до искључивања могућности контаминације или се морају третирати у складу са упутствима РКЦ/ЛКЦ на начин којим се обезбеђује уништавање било ког вируса СИШ или се прерађују.

9.2.2. Након убијања и обраде животиња пријемчивих врста и завршетка мера предвиђених тачком 9.2.1 г), обезбеђује се следеће:

а) објекти који се користе за смештај животиња пријемчивих врста, њихово окружење и превозна средства која се користе за њихов превоз, као и сви други објекти и опрема за које постоји вероватноћа да би могли бити контаминирани, морају се очистити и дезинфиковати;

б) поред тога, ако постоји основана сумња да је животни простор за људе или канцеларијски простор газдинства контаминиран вирусом СИШ, и ти простори се дезинфикују одговарајућим средствима;

в) обнављање популације животиња врши се у складу са упутствима ЛКЦ;

9.2.3. Све животиње се одмах безбедно уништавају на месту избијања болести. Животиње се безбедно уништавају применом метода која обухвата захтеве добробити животиња и безбедности на раду. За омамљивање животиња најчешће се користи Шермеров пиштољ. Након тога се могу користити лекови за инјекције (нпр. барбитурати). У случају да се користи Шермеров пиштољ за омамљивање, треба имати на уму да се животиње могу само омамити. Стога, пре уништавања животиње, треба се уверити да су животиње већ мртве. Уколико нису доступне друге методе, за убијање животиња се могу користити пушке, међутим, то се може извршити само након добијања дозволе НКЦ и то од стране именованих лица како би се очувала безбедност. За убијање животиња могу се користити и електричне хваталке и CO₂. Када се примењују такве методе, лица морају проћи посебну обуку и морају се поштовати захтеви за безбедност на раду. У сваком случају, Шермеров пиштољ за омамљивање мора бити доступан у случају да су животиње још увек живе након испуштања гаса.

9.2.4. Мртве животиње се одлажу тако да се спречи ширење вируса. Ако се мртве животиње закопавају у јамама, постоји опасност од контаминације подземних вода. Уколико се изабере спаљивање угинулих животиња на месту избијања болести, важно је обавити исправну припрему и посебно водити рачуна о ризику од ширења пожара. По избору начина одлагања угинулих животиња закопавањем или спаљивањем, о томе се морају обавестити надлежни државни органи. По могућству, угинуле животиње се транспортују на места за одлагање; међутим, то се мора обавити предвиђеним превозним средствима и узимајући у обзир растојања између места избијања болести и места одлагања, као и процену ризика који може настати ако се супстанца заражена патогенима транспортује са места избијања болести. Потребно је темељно чишћење и дезинфекција превозних средстава како би се спречило ширење инфекције.

9.3 Додатне мере у случају потврде избијања СИШ

9.3.1. РКЦ/ЛКЦ може наложити да се, поред животиња пријемчивих врста, животиње врста које нису пријемчиве на СИШ на газдинству на којем је потврђена епидемија СИШ такође убију и обраде тако да се избегне сваки ризик од ширења вируса СИШ.

9.3.2. Међутим, то се не односи на животиње оних врста које нису пријемчиве на СИШ које се могу изоловати, ефикасно очистити и дезинфиковати, под условом да су појединачно идентификоване (у случају копитара) како би се омогућила контрола њиховог кретања.

9.3.3. РКЦ/ЛКЦ може применити ограничења на епизоотиолошки повезане производне јединице или суседна газдинства, ако епизоотиолошке информације или други докази дају повода за сумњу на могућу контаминацију тих газдинстава. У том случају, спроводе се мере везане за узимање узорака и клиничке слике установљене прегледом животиња.

9.3.4. НКЦ одмах по потврди првог жаришта СИШ, обавља све припреме неопходне за ванредну вакцинацију на подручју које покрива најмање површину утврђене зоне надзора.

9.3.5. РКЦ/ЛКЦ може применити мере предвиђене члаановима 5.3 и 5.4.

9.4. Мере које се примењују у случају избијања СИШ у близини или у конкретним просторијама у којима се привремено или редовно држе животиње пријемчивих врста

9.4.1. Ако епидемија СИШ прети да зарази животиње пријемчивих врста у лабораторији, зоолошком врту, парку са дивљим животињама и ограђеном подручју или у органима, институтима или центрима одобреним у складу са националним законодавством и у којима се животиње држе у научне сврхе или сврхе које се тичу очувања врста или генетских ресурса домаћих животиња, мора се обезбедити предузимање свих одговарајућих мера биосигурности како би се такве животиње заштитиле од инфекције.

9.4.2. Ако је епидемија СИШ потврђена у једној од просторија из тачке 9.4.1, НКЦ може одлучити да примени одступање и да не усмрти све пријемчиве животиње, под условом да су предузете све неопходне мере за спречавање било каквог ризика од ширења СИШ.

9.5 Транспорт споредних производа животињског порекла до места одлагања

Приликом транспорта усмрћених животиња на места одлагања, мора се обезбедити следеће:

9.5.1. Усмрћене животиње превозе се запечаћеним превозним средствима;

9.5.2. Усмрћене животиње превозе се само у покривеним превозним средствима;

9.5.3. Угинуле и усмрћене животиње се додатно дезинфикују пре утовара и/или када су већ утоварене у превозно средство;

9.5.4. Превозна средства са усмрћеним животињама пуштају се из извора тек након обављеног детаљног прегледа и спречавања цурења садржаја;

9.5.5. Сва превозна средства која напуштају место извора болести се дезинфикују (уклањају се и патоснице на возачевом и сувозачевом месту);

9.5.6. Сва долазна и одлазна превозна средства уписују се у евиденције газдинства и предузећа за одлагање;

9.5.7. Превозна средства која се користе за превоз свиња чисте се и дезинфикују одмах по обављеном транспорту;

9.5.8. Предузећу за одлагање које се бави транспортом усмрћених животиња са извора болести забрањено је да превози угинуле животиње у предузеће, осим ако то није одобрио ЛКЦ;

9.5.9. По завршетку транспорта усмрћених животиња у предузеће за одлагање и по искорењивању, предузеће за одлагање израђује план чишћења и дезинфекције и одобрава га ЛКЦ;

9.5.10. Након активности чишћења и дезинфекције, ЛКЦ прикупља узорке ради утврђивања ефикасности дезинфекције,

9.5.11. Након активности чишћења и дезинфекције, активност предузећа се наставља 24 сата након последње дезинфекције;

9.5.12. У предузећу за одлагање стално дежура одговорно лице које је одредио ЛКЦ који врши контролу пословања, контролу улазних и одлазних превозних средстава, као и регистрацију и дезинфекцију.

9.6. Мере које се примењују у кланицама, граничним инспекцијским пунктовима и превозним средствима

9.6.1. Ако је потврђен случај СИШ у кланици, на граничном инспекцијском пункту или у превозном средству, НКЦ се стара да се у вези са дотичним просторијама или превозним средством спроведу следеће мере:

а) све животиње пријемчивих врста у таквим просторијама или превозним средствима се без одлагања убијају;

б) трупови убијених животиња обрађују се под службеним надзором тако да се избегне ризик од ширења вируса СИШ;

в) други животињски отпад, укључујући изнутрице, заражених животиња или животиња за које се сумња да су заражене или контаминиране, обрађује се под службеним надзором тако да се избегне ризик од ширења вируса СИШ.

г) балега, стајњак и осока подлежу дезинфекцији и уклањају се само ради третмана;

д) чишћење и дезинфекција објеката и опреме, укључујући превозна средства, врши се под надзором ЛКЦ и према упутствима која прописује НКЦ;

е) врши се епизоотиолошко истраживање.

9.6.2. У контактним газдинствима мора се обезбедити примена мера предвиђених чланом 9.8.

9.6.3. Мора се обезбедити се да се у просторије или превозна средства не уводе животиње за клање, инспекцијски преглед или транспорт најмање 24 сата након завршетка поступака чишћења и дезинфекције.

9.7 Газдинства која се састоје од различитих епизоотиолошких производних јединица

9.7.1. У случају газдинстава која се састоје од две или више одвојених производних јединица, НКЦ може, у изузетним случајевима и након разматрања ризика, донети одлуку да се на таквим газдинствима, у одвојеним производним јединицама које нису погођене болешћу СИШ, не убију све животиње.

9.7.2. Одступање из тачке 9.7.1 одобрава се тек након што овлашћени ветеринар у тренутку службене истраге потврди да су на газдинству постојали следећи услови за спречавање ширења СИШ између производних јединица најмање у току два периода инкубације пре датума утврђивања избијања СИШ:

а) структура и величина просторија, укључујући администрацију, омогућавају потпуну раздвојеност смештаја и држања за различита стада животиња пријемчивих врста, укључујући одвојеност ваздушног простора;

б) послови у различитим производним јединицама (посебно на управљању шталом, пашњацима, исхрани, уклањању измета или стајњака) у потпуности су одвојени и врши их различито особље;

в) машине, животиње за рад врста које нису пријемчиве за СИШ, опрема, инсталације, инструменти и објекти за дезинфекцију који се користе у производним јединицама су потпуни раздвојени;

9.7.3. Што се тиче млека, одступање се може одобрити за газдинство које производи млеко под условом да:

а) такво газдинство испуњава услове из тачке 9.7.2;

б) мужа се у свакој јединици врши одвојено;

в) узимајући у обзир предвиђену употребу, млеко се подвргава најмање једном третману описаном у члану 13.3 дела А или дела Б.

9.8 Контактна газдинства

9.8.1. Пољопривредна газдинства препознају се као контактна газдинства ако ЛКЦ утврди или, на основу потврђених података, сматра да је СИШ могао бити унет као резултат кретања лица, животиња, производа животињског порекла, превозних средстава или на било који други начин са других газдинстава;

9.8.2. Контактна газдинства подлежу мерама предвиђеним члановима 5.1 и 5.3 и те мере се одржавају све док се званично не искључи сумња на присуство вируса СИШ на тим контактним газдинствима.

9.8.3. ЛКЦ забрањује уклањање свих животиња са контактних газдинстава током периода који одговара периоду инкубације наведеном за дату врсту (14 дана за говеда и свиње и 21 дан за овце и козе и било коју другу животињу пријемчивих врста). Међутим, ЛКЦ може одобрити превоз животиња пријемчивих врста под службеним надзором директно у најближу могућу кланицу ради хитног клања.

9.8.4. Пре одобравања таквог одступања, ЛКЦ мора спровести макар клиничка испитивања.

9.8.5. Ако ЛКЦ сматра да то дозвољава епизоотиолошка ситуација, може се ограничити препознавање газдинства као контактнoг на једну идентификовану епизоотиолошку производну јединицу газдинства и на животиње које се налазе у њему.

9.8.6. Ако се не може искључити епизоотиолошка веза између избијања СИШ и просторија или превозног средства, мора се обезбедити да се мере предвиђене члановима 5.1., 5.2 и 5.3 примењују на такве просторије или превозна средства. ЛКЦ може применити мере предвиђене чланом 5.4.

10. УСПОСТАВЉАЊЕ ЗОНА ЗАШТИТЕ (ЗАРАЖЕНО ПОДРУЧЈЕ) И НАДЗОРА (УГРОЖЕНО ПОДРУЧЈЕ)

1. НКЦ успоставља зону заштите (заражено подручје) на основу минималног радијуса од 3 km и зону надзора (угрожено подручје) на основу минималног радијуса од 10 km са средиштем на жаришту СИШ. Географско разграничење тих зона узима у обзир административне границе, природне баријере, објекте за надзор и технолошки напредак који омогућава предвиђање вероватне дисперзије вируса СИШ ваздухом или на било који други начин. Такво разграничење се по потреби преиспитује у светлу таквих елемената.

2. РКЦ/ЛКЦ је дужан да осигура обележавање зона заштите (заражено подручје) и надзора (угрожено подручје) постављањем знакова довољне величине на путевима који улазе у зоне.

3. Да би се обезбедила потпуна координација свих мера неопходних за што брже искорењивање СИШ, успостављају се НКЦ и ЛКЦ. У циљу спровођења епизоотиолошке истраге, тим центрима помаже радна група.

4. Без одлагања се морају идентификовати животиње које су отпремљене из зона у периоду од најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони заштите и о резултатима идентификације тих животиња треба обавестити надлежне органе у другим земљама.

5. Успоставити сарадњу у идентификацији и следљивости за свеже месо, производа од меса, сировог млека и производа од сировог млека, добијених од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите, произведених између датума процењеног уноса вируса СИШ до дана ступања на снагу мера предвиђених чланом 10 тачка 1. Такво свеже месо, производи од меса, сирово млеко и производи од сировог млека третирају се или задржавају све док се званично не искључи могућа контаминација вирусом СИШ.

10.1 Мере које се примењују у зони заштите

1. ЛКЦ мора обезбедити да се у зони заштите (зараженом подручју) без одлагања примењују минимално следеће мере:

- а) регистрација свих газдинстава са животињама пријемчивих врста и пописивање свих животиња присутних на тим газдинствима врши се у најкраћем могућем року и одржава ажурним;

б) сва газдинства са животињама пријемчивих врста периодично се подвргавају клиничком прегледу, који се обавља тако да се избегне ширење вируса СИШ, евентуално присутног на газдинствима, што нарочито подразумева релевантну документацију и мере које се примењују за спречавање уношења или изношења вируса СИШ, а може подразумевати клинички преглед или узимање узорака са животиња пријемчивих врста;

в) животиње пријемчивих врста се не уклањају са газдинства на којем се држе.

2. Изузетно од члана 10.1 тачка 1в животиње пријемчивих врста могу се превозити под службеним надзором ЛКЦ у сврху хитног клања директно у кланицу која се налази унутар исте зоне заштите или, ако та зона нема кланицу, у кланицу ван зоне коју одреди ЛКЦ. Превоз се обавља у превозним средствима очишћеним и дезинфикованим под службеном контролом након сваке транспортне радње.

Кретање из првог става одобрава се само ако је НКЦ уверен, на основу клиничког испитивања од стране овлашћеног ветеринара свих животиња пријемчивих врста присутних на газдинству и након процене епизоотиолошких околности, да нема разлога за сумњу на присуство заражених или контаминираних животиња на газдинству.

10.1.1. Кретање и транспорт животиња и њихових производа у зони заштите (зараженом подручју)

Мора се осигурати да су у оквиру зоне заштите (зараженог подручја) забрањене следеће активности:

- а) кретање и транспорт животиња пријемчивих врста између газдинстава;
- б) сајмови, пијаце, изложбе и друга окупљања животиња, укључујући и сакупљање и распростирање пријемчивих врста;
- в) слободан узгој животиња пријемчивих врста;
- г) вештачка оплодња и сакупљање јајних ћелија и ембриона животиња пријемчивих врста.

10.1.2. Додатне мере и одступања

10.1.2.1. НКЦ може проширити мере забране на:

- а) кретање или превоз животиња непријемчивих врста између газдинстава која се налазе у зони заштите (зараженом подручју) или ван ње у зону заштите (заражено подручје);
- б) транзит животиња свих врста преко зоне заштите (зараженог подручја);
- в) догађаје са окупљањима људи са могућим контактом са животињама пријемчивих врста, где постоји ризик од ширења СИШ;
- г) вештачко осемењавање или сакупљање јајних ћелија и ембриона животиња врста које нису пријемчиве на СИШ;
- д) кретање превозних средстава намењених превозу животиња;
- ђ) клање на газдинству животиња пријемчивих врста за сопствене потребе;

е) превоз робе на газдинства на којима се држе животиње пријемчивих врста.

10.1.2.2. РКЦ/ЛКЦ може одобрити:

а) транзит животиња свих врста кроз зону заштите (заражено подручје) који се врши искључиво преко главних аутопутева или пруга;

б) транзит животиња свих врста за које је овлашћени ветеринар потврдио да потичу са газдинства ван зоне заштите (зараженог подручја) и превозе се утврђеним путевима директно до одобрених кланица ради хитног клања, под условом да се превозна средства чисте и дезинфикују након испоруке под службеним надзором у кланици и да се таква документација превоза евидентира у дневнику превозних средстава;

в) вештачко осемењавање животиња на газдинству које спроводи особље тог газдинства коришћењем семена прикупљеног од животиња на том газдинству или семена складиштеног на том газдинству или семена испорученог из центра за прикупљање семена на спољни обод тог газдинства;

г) кретање и превоз копитара;

д) под одређеним условима, превоз робе на газдинства на којима се држе животиње пријемчивих врста.

10.1.3. Мере које се односе на свеже месо произведено у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.3.1. ЛКЦ успоставља забрану стављања у промет свежег меса, уситњеног меса и производа од меса добијених од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.3.2. ЛКЦ успоставља забрану стављања у промет свежег меса, уситњеног меса и производа од меса добијених од животиња пријемчивих врста произведених у објектима који се налазе у зони заштите (зараженом подручју).

10.1.3.3. Треба обезбедити да се свеже месо, уситњено месо и производи од меса идентификују и да се након тога превозе у затвореним контејнерима у објекат који је одобрен за прераду од стране НКЦ.

10.1.3.4. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.3.1 не примењује се на свеже месо, уситњено месо и производе од меса који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони заштите (зараженом подручју) и који су од датума производње складиштени и транспортовани одвојено од меса произведеног након тог датума. Мора се одмах направити разлика између таквог меса и меса које не испуњава услове за отпрему ван зоне заштите (зараженог подручја) јасном ознаком.

10.1.3.5. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.3.1 не примењује се на свеже месо, уситњено месо и производе од меса добијене из објектата који се налазе у зони заштите (зараженом подручју) под следећим условима:

а) објекат послује под строгом ветеринарском контролом;

б) у објекту се прерађује само свеже месо, уситњено месо и производи од меса као што је описано у тачки 10.1.3.4 или свеже месо, уситњено месо и производи од меса добијени од животиња које су узгајане и заклане ван

зоне заштите (зараженог подручја) или од животиња које су превезене у постројење и заклане у њему;

в) такво свеже месо, уситњено месо и производи од меса морају имати ознаку здравствене исправности.;

г) током целог производног процеса сво такво свеже месо, уситњено месо и производи од меса морају бити јасно идентификовани и транспортовани и морају се складиштити одвојено од свежег меса, уситњеног меса и производа од меса који не испуњавају услове за отпрему ван зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.3.6. Одступање од забране из тачке 10.1.3.1. може се одобрити под посебним условима донетим у складу са назначеном процедуром, посебно у погледу ознаке здравствене исправности меса произведеног од животиња пријемчивих врста које потичу из зона заштите (зараженог подручја) које се примењују дуже од 30 дана.

10.1.4 Мере које се односе на производе од меса произведене у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.4.1. Мора се осигурати забрана пласирања на тржиште производа од меса пореклом од меса добијеног од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.4.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.4.1 не примењује се на производе од меса који су били или подвргнути третманима или су произведени од свежег меса, уситњеног меса или производа од меса који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони заштите (зараженом подручју) и који се од датума производње складиште и транспортовани су одвојено од меса произведеног након тог датума.

10.1.5. Мере које се односе на млеко и производе од млека произведене у зони заштите (зараженом подручју)

Мора се успоставити забрана стављања у промет млека добијеног од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите (зараженог подручја) и производа од млека произведених од таквог млека.

10.1.5.1. Мора се успоставити забрана стављања у промет млека и производа од млека добијених од животиња пријемчивих врста произведених у објекту који се налази у зони заштите (зараженом подручју).

10.1.5.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.5.1 не примењује се на млеко и производе од млека који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони заштите (зараженом подручју) и који су од датума производње складиштени и транспортовани одвојено од млека и производа од млека произведених након тог датума.

10.1.5.3. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.5.1 не примењује се на млеко добијено од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите (зараженог подручја) и производе од млека произведених од таквог млека који су подвргнути третманима како је утврђено у члану 13.3., део А или Б, у зависности од употребе млека или производа од млека. Третман се спроводи у објектима из тачке 10.1.5.5 или, ако нема објеката који се налазе у зони заштите (зараженом подручју), у

објектима који се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) у складу са захтевима утврђеним у тачки 10.1.5.8.

10.1.5.4. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.5.2 не примењује се на млеко и производе од млека који су припремљени у објектима који се налазе у зони заштите (зараженом подручју) у складу са захтевима из тачке 10.1.5.6.

10.1.5.5. Објекти из тачака 10.1.5.3 и 10.1.5.4 морају испуњавати следеће захтеве:

- а) објекат је под сталном и строгом службеном контролом;
- б) сво млеко које се користи у објекту мора бити у складу са тачкама 10.1.5.3 и 10.1.5.4 или се сирово млеко добија од животиња ван зоне заштите (зараженог подручја);
- в) током целог производног процеса млеко се јасно идентификује и транспортује и складишти одвојено од сировог млека и сирових производа од млека који нису намењени за отпрему ван зоне заштите (зараженог подручја);
- г) превоз сировог млека са газдинстава која се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) до постројења врши се превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре обављања превоза, а која нису имала даљег контакта са газдинствима у зони заштите (зараженом подручју) у којима се држе животиње пријемчивих врста.

10.1.5.6. Превоз сировог млека са газдинстава која се налазе у зони заштите (зараженом подручју) до објеката који се налазе ван зоне заштите и прерада тог млека подлеже следећим захтевима:

- а) прераду сировог млека произведеног од животиња пријемчивих врста које се налазе у оквиру зоне заштите (зараженог подручја) у објектима који се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) одобравају надлежни органи;
- б) овлашћење подразумева давање упутстава за транспорт и одобрење транспортне руте до одобреног објекта;
- в) превоз се обавља превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре обављања превоза, која су конструисана и одржавају се тако да нема цурења млека током транспорта и која су опремљена тако да се избегне распршивање аеросола током утовара и истовара млека;
- г) пре напуштања газдинства са којег је прикупљено млеко животиња пријемчивих врста, прикључне цеви, гуме, кућишта точкова, доњи делови превозних средстава и сва места изливања млека чисте се и дезинфикују и након последње дезинфекције и пре напуштања зоне заштите (зараженог подручја) превозно средство није имало даљег контакта са газдинствима у зони заштите (зараженом подручју) на којима се држе животиње пријемчивих врста;
- д) превозна средства се строго распоређују за превоз у дефинисану географску и административну област, у складу са тим су означена и могу се премештати у другу област само након чишћења и дезинфекције под службеним надзором.

10.1.5.7. Забрањено је прикупљање и превоз узорака сировог млека животиња пријемчивих врста са газдинстава која се налазе у зони заштите (зараженом подручју) до лабораторије која није ветеринарска дијагностичка лабораторија одобрена за дијагностику СИШ и лабораторијско испитивање млека у тим лабораторијама.

10.1.6 Мере које се односе на семе, јајне ћелије и ембрионе прикупљене од животиња пријемчивих врста у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.6.1. Обезбеђује се забрана стављања у промет семена, јајних ћелија и ембриона добијених од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.6.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.6.1 не примењује се на замрзнуто семе, јајне ћелије и ембрионе прикупљене и складиштене најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције вирусом СИШ на газдинству у зони заштите (зараженом подручју).

10.1.6.3. Замрзнуто семе прикупљено након датума инфекције из тачке 10.1.6.2 складишти се одвојено и може се користити:

- а) након што се предузму све мере у вези са жариштем СИШ, и
- б) након што су све животиње, смештене у центру за прикупљање семена, подвргнуте клиничком испитивању, а узети узорци подвргнути серолошком испитивању како би се потврдило одсуство инфекције у датом центру за прикупљање семена, и
- в) након што је животиња давалац подвргнута серолошком тесту за откривање антитела против вируса СИШ на узорку узетом не раније од 28 дана након прикупљања семена.

10.1.7 Транспорт и дистрибуција балеге тј. стајњака од животиња пријемчивих врста произведених у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.7.1. Мора се осигурати да се у зони заштите (зараженом подручју) забрани превоз и дистрибуција балеге тј. стајњака са газдинстава и просторија или превозних средстава која се налазе у зони заштите (зараженом подручју) у којој се држе животиње пријемчивих врста.

10.1.7.2. Изузетно од забране, ЛКЦ може одобрити уклањање стајњака животиња пријемчивих врста са газдинства које се налази у зони заштите (зараженом подручју) у одобрени објекат за прераду или међускладиштење.

10.1.7.3. Изузетно од забране, ЛКЦ може одобрити уклањање стајњака животиња пријемчивих врста са газдинства која се налазе у зони заштите (зараженом подручју) према следећим захтевима:

- а) да је целокупна количина стајњака произведена најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони заштите и да су стајњак или балега распоређени близу земљишта на које се наносе и на довољној удаљености од газдинстава на којима се држе животиње пријемчивих врста и да се земљиште одмах истретира, или
- б) у случају стајњака од говеда или свиња:

- да је прегледом овлашћеног ветеринара свих животиња на газдинству искључено присуство животиња за које се сумња да су заражене вирусом СИШ, и
- да је целокупна запремина стајњака произведена најмање 21 дан пре испитивања из тачке 10.1.7.3. и
- да се стајњаком не теретира земљиште у близини газдинства порекла и на довољној удаљености од других газдинстава на којима се држе животиње пријемчивих врста у зони заштите (зараженом подручју).

10.1.7.4. Мора се обезбедити да свако одобрење за уклањање балеге или стајњака са газдинства на којем се држе животиње пријемчивих врста подлеже строгим мерама како би се избегло ширење вирус СИШ, посебно обезбеђивањем чишћења и дезинфекције превозних средстава отпорних на цурење након утовара и пре напуштања газдинства.

10.1.8 Мере које се односе на кожу животиња пријемчивих врста у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.8.1. Мора се обезбедити забрана пласирања на тржиште коже животиња пријемчивих врста које потичу из зоне заштите.

10.1.8.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.8.1. не односи се на коже:

- а) које су произведене најмање 21 дан пре процењеног најранијег датума инфекције на газдинству и складиште се одвојено од коже произведене након тог датума; или
- б) које испуњавају услове утврђене тачком 2, део А, члан 13.1.

10.1.9. Мере које се односе на овчију вуну, длаку преживара и свињске чекиње произведене у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.9.1. Мора се осигурати забрана пласирања на тржиште овчије вуне, длаке преживара и свињских чекиња пореклом из зоне заштите.

10.1.9.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.9.1. не примењује се на непераћену вуну, длаку и чекиње које су:

- а) произведене најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству и складиште се одвојено од вуне, даке, чекиња произведених након тог дана;
- б) испуњавају услове утврђене тачком 3, део А, члан 13.1.

10.1.10 Мере које се односе на друге производе животињског порекла произведене у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.10.1. Мора се обезбедити забрана стављања у промет производа животињског порекла добијених од животиња пријемчивих врста које нису наведене у тачкама 10.1.9. до 10.1.13.

10.1.10.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.10.1 не примењује се на производе:

- а) који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству и складиштени су и транспортовани одвојено од производа произведених након тог датума, или
- б) који испуњавају услове утврђене тачком 4, део А, члан 13.1 или
- в) за одређене производе који испуњавају одговарајуће захтеве из тачака од 5 до 9 део А, члан 13.1, или
- г) који су композитни производи који не подлежу даљем третману, који садрже производе животињског порекла који су или подвргнути третману за уништавање могућег вируса СИШ или су добијени од животиња које нису предмет ограничења, или
- д) који су упаковани производи намењени за употребу као ин витро дијагностички или лабораторијски реагенси.

10.1.11. Мере које се односе на храну за животиње, силажу, сено и сламу произведене у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.11.1. Мора се обезбедити забрана пласирања на тржиште хране за животиње, силаже, сена и сламе пореклом из зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.11.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.11.1 не примењује се на храну за животиње, силажу, сено и сламу које су:

- а) произведене најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинствима, а складиштене су и транспортоване одвојено од хране за животиње, силаже, сена и сламе произведених након тог датума; или
- б) намењене за употребу у оквиру зоне заштите (зараженог подручја), под условом да то одобре надлежни органи; или
- в) произведене у просторијама у којима се не држе животиње пријемчивих врста; или
- г) произведене у објектима у којима се не држе животиње пријемчивих врста и чије сировине потичу из просторија из тачке 10.1.11.2 в) или из просторија које се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја).

10.1.11.3. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.1.11.1 не односи се на силажу и сламу произведене на газдинствима која држе животиње пријемчивих врста које испуњавају захтеве из тачке 1, део Б, члан 13.1.

10.1.12. Одобравање одступања и додатна сертификација

10.1.12.1. Свако одступање од забрана предвиђених тачкама 10.1.2 до 10.1.12 одобрава се посебном одлуком НКЦ тек након што се НКЦ увери да су сви релевантни захтеви испуњени у довољно дугом периоду пре него што производи напусте зону заштите (заражено подручје), при чему не постоји ризик од ширења вируса СИШ.

10.1.13. Дозвољене додатне мере које се примењују у зони заштите (зараженом подручју)

Поред мера које се примењују у зони заштите (зараженом подручју) у складу са овим планом, дозвољено је предузимање додатних националних мера које се

сматрају неопходним и одговарајућим за сузбијање вируса СИШ, узимајући у обзир посебне епизоотиолошке, сточарске, комерцијалне и друштвене услове који владају на погођеном подручју.

10.1.14. Укидање мера у зони заштите (зараженом подручју)

10.1.14.1. Мора се обезбедити да се мере које се примењују у зони заштите (зараженом подручју) одржавају све док се не испуне следећи захтеви:

а) протекло је најмање 15 дана од убијања и безбедног уништавања свих животиња пријемчивих врста са газдинства и завршетка прелиминарног чишћења и дезинфекције на том газдинству, спроведеног у складу са упутством ЛКЦ.

б) закључено је истраживање са негативним резултатима на свим газдинствима на којима се држе животиње пријемчивих врста које се налазе у зони заштите (зараженом подручју) .

10.1.14.2. Након укидања мера специфичних за зону заштите (заражено подручје), мере које се примењују у зони надзора (угроженом подручју) како је предвиђено тачкама 10.2.1.1 до 10.2.1.5 настављају да се примењују најмање 15 дана до укидања тих мера.

10.1.14.3. Истраживање из тачке 10.1.14.1 б) врши се ради у смислу потврде одсуства инфекције.

10.2. Мере које се примењују у зони надзора (угроженом подручју)

1. Мора се обезбедити примена мера предвиђених тачком 1, члан 10.1 у зони надзора (угроженом подручју).

2. Изузетно од забране предвиђене чланом 10.1. тачка 1 в) и ако не постоје расположиви капацитети за клање или их нема довољно у оквиру зоне надзора (угроженог подручја), ЛКЦ може одобрити уклањање животиња пријемчивих врста са газдинства која се налазе у зони надзора (угроженом подручју) ради њиховог директног транспорта под службеним надзором на клање у кланицу која се налази ван зоне надзора (угроженог подручја), под следећим условима:

а) евиденција из тачке 1 члана 10.1. подвргнута је службеној контроли, а епизоотиолошка ситуација газдинства не указује на сумњу на заразу или контаминацију вирусом СИШ;

б) све животиње пријемчивих врста на газдинству подвргнуте су инспекцији од стране овлашћеног и службеног ветеринара са негативним резултатом;

в) репрезентативан број животиња, узимајући у обзир статистичке параметре, подвргнуте су детаљном клиничком прегледу како би се искључило присуство или сумња на клинички заражене животиње, и

г) кланицу одређује надлежни орган и налази се што је могуће ближе зони надзора (угроженог подручја), и

д) месо произведено од таквих животиња подлеже третману.

10.2.1 Кретање животиња у зони надзора (угроженом подручју)

10.2.1.1. Мора се обезбедити да се животиње пријемчивих врста не уклањају са газдинстава унутар зоне надзора (угроженог подручја) .

10.2.1.2. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.1.1. не примењује се на кретање животиња у једну од следећих сврха:

а) премештање животиња без контакта са животињама пријемчивих врста различитих газдинстава на пашњаке који се налазе у зони надзора (угроженом подручју) не раније од 15 дана од последње забележене појаве СИШ у зони заштите (зараженом подручју);

б) за превоз истих непосредно и под службеним надзором у сврху клања у кланицу која се налази унутар исте зоне;

в) за превоз истих у складу са чланом 10.2, тачка 2;

г) за превоз истих у складу са тачком 10.2.1.2 а) и б).

10.2.1.3. Кретање животиња предвиђено тачком 10.2.1.2 а) одобрава ЛКЦ тек након што овлашћени ветеринар прегледа све животиње пријемчивих врста на газдинству, укључујући тестирање узорака, и искључи присуство животиња за које се сумња да су заражене или животиња за које се сумња да су контаминирани.

10.2.1.4. Кретање животиња предвиђено тачком 2 б) члан 10.2 одобрава надлежни орган тек након што су мере предвиђене тачкама 2а) и 2б), члан 10.2 завршене са задовољавајућим резултатима.

10.2.1.5. Животиње пријемчивих врста које су отпремљене из зоне надзора (угроженог подручја) током периода од најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у зони надзора морају се идентификовати без одлагања, а надлежни органи у другим земљама морају бити обавештени о резултатима идентификација животиња.

10.2.2. Мере које се примењују на свеже месо животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја) и производа од меса произведених од таквог меса

10.2.2.1. Мора се успоставити забрана стављања у промет свежег меса, уситњеног меса, полупроизвода и производа од меса добијених од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја) и производа од меса произведених од таквог меса.

10.2.2.2. Мора успоставити забрана стављања у промет свежег меса, уситњеног меса, полупроизвода и производа од меса од животиња пријемчивих врста произведених у објектима који се налазе у зони надзора (угроженом подручју) .

10.2.2.3. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.2.1. не примењује се на свеже месо, уситњено месо и производе од меса који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума најраније инфекције на газдинству у одговарајућој зони заштите (зараженом подручју) и који су од датума производње складиштени и транспортовани одвојено од меса произведеног тог датума. Мора се одмах направити разлика између таквог меса и меса које не испуњава услове за отпрему ван зоне заштите (угроженог подручја) помоћу јасне ознаке.

10.2.2.4. Изузетно, забрана предвиђена у тачки 10.2.2.1. не примењује се на свеже месо, уситњено месо и производе од меса који су произведени од животиња које

су превезене у кланицу под условима који су барем подједнако строги као услови прописани тачкама од 2а) до 2д), члан 10.2 под условом да месо подлеже мерама предвиђеним у тачки 10.2.2.5.

10.2.2.5. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.2.2. не примењује се на свеже месо, уситњено месо или производе од меса добијене из објеката који се налазе у зони надзора (угроженом подручју) према следећим захтевима:

а) објекат послује под строгом ветеринарском контролом;

б) само свеже месо, уситњено месо или производи од меса описани у тачки 10.2.2.4. који подлежу додатним захтевима предвиђеним у члану 13.2, део Б или свеже месо, уситњено месо или производи од меса добијени од животиња које су узгајане и заклане ван зоне надзора (угроженог подручја) или од животиња које су превезене и заклане у објекту у складу са одредбама из тачке 10.1.2.2. б) прерађују се у објекту;

в) свако такво свеже месо, уситњено месо или производи морају имати потврду здравствене исправности;

г) током целог производног процеса свако такво свеже месо, уситњено месо или производи од меса морају бити јасно идентификовани и транспортовани и морају се складиштити одвојено од свежег меса, уситњеног меса или производа од меса који не испуњавају услове за отпрему ван зоне надзора (угроженог подручја);

10.2.2.6. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.2.1. не односи се на производе од меса произведене од свежег меса животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја), који носе ознаку здравствене исправности и који су под службеним надзором превезени у одређени објекат на третман у складу са тачком 1, део А, члан 13.1.

10.2.2.7. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.2.2. не односи се на производе од меса произведене у објектима који се налазе у зони надзора (угроженом подручју) и који су или у складу са одредбама из тачке 10.2.2.6. или произведени од меса у складу са тачком 10.2.2.5.

10.2.2.8. Одступање од забране предвиђене тачком тачком 10.2.2.1. може се одобрити под посебним условима донетим у складу са назначеним поступком, посебно у погледу потврде здравствене исправности меса произведеног од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја) која се одржава дуже од 30 дана.

10.2.3. Мере које се примењују на млеко и производе од млека животиња пријемчивих врста произведених у зони надзора (угроженом подручју)

10.2.3.1. Мора се осигурати забрана пласирања на тржиште млека добијеног од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја) и производа од млека произведених од таквог млека.

10.2.3.2. Мора се успоставити забрана стављања у промет млека и производа од млека од животиња пријемчивих врста произведених у зони надзора (угроженом подручју).

10.2.3.3. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.2.1. не примењује се на млеко и производе од млека који су произведени најмање 21 дан пре процењеног датума

најраније инфекције на газдинству у одговарајућој зони заштите и који су од датума производње складиштени и транспортовани одвојено од млека и производа од млека произведених након тог датума.

10.2.3.4. Изузетно, забрана предвиђена у тачки 10.2.3.1. не примењује се на млеко које потиче од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја) и производе од млека произведене од таквог млека који су били подвргнути једном од поступака утврђених у члану 13.3, део А или Б, у зависности од употребе млека или производа од млека. Третман се спроводи у објектима у зони надзора (угроженом подручју) или, ако не постоји објекат који се налази у зони надзора (угроженом подручју), у објектима које је одредио ЛКЦ који се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) и зоне надзора (угроженог подручја).

10.2.3.5. Изузетно, забрана предвиђена тачком 10.2.3.2. не примењује се на млеко и производе од млека који су произведени у објектима који се налазе у зони надзора (угроженом подручју) под условима утврђеним у тачки 10.2.3.6.

10.2.3.6. Објекти из тачака 10.2.3.4. и 10.2.3.5. морају испуњавати следеће захтеве:

- а) објекат послује под сталном и строгом службеном контролом;
- б) сво млеко које се користи у објекту или мора бити у складу са тачком 10.2.3.4. или се добија од животиња ван зоне надзора (угроженог подручја) и зоне заштите (зараженог подручја);
- в) током целог производног процеса млеко се јасно идентификује и транспортује и складишти одвојено од млека и производа од млека који нису намењени за отпрему ван зоне надзора (угроженог подручја);
- г) превоз сировог млека са газдинстава која се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) и зоне надзора (угроженог подручја) до објеката обавља се превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре самог превоза, а која нису имала даљег контакта са газдинствима у зони заштите (зараженом подручју) и зони надзора (угроженом подручју) у којима се држе животиње пријемчивих врста.

10.2.3.7. Превоз сировог млека са газдинстава која се налазе у зони надзора (угроженом подручју) до објеката који се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) и надзора (угроженог подручја), као и прерада тог млека, подлеже следећим захтевима:

- а) прераду у објектима који се налазе ван зоне заштите (зараженог подручја) и зоне надзора (угроженог подручја) сировог млека произведеног од животиња пријемчивих врста које се држе у зони надзора (угроженог подручја) морају одобрити надлежни органи;
- б) одобрење садржи упутства и одређивање превозне руте до утврђеног објекта;
- в) превоз се врши превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре самог превоза, која су конструисана и одржавају се тако да нема цурења млека током транспорта и која су опремљена тако да се избегне распршивање аеросола приликом утовара и истовара млека;

г) пре напуштања газдинства са којег је прикупљено млеко животиња пријемчивих врста, цеви за повезивање, гуме, кућишта точкова, доњи делови превозних средстава и сво просуто млеко морају се очистити и дезинфиковати, а након последње дезинфекције и пре напуштања зоне надзора (угроженог подручја) превозно средство није смело имати даљег контакта са газдинствима у зони заштите (зараженом подручју) и зони надзора (угроженом подручју) у којима се држе животиње пријемчивих врста;

д) превозна средства се строго распоређују за дефинисану географску или административну област; у складу са тим су означена и могу се преместити у другу област само након чишћења и дезинфекције под службеним надзором.

10.2.3.9. Прикупљање и транспорт узорака сировог млека животиња пријемчивих врста са газдинства која се налазе у зони надзора (угроженом подручју) до лабораторије која није ветеринарска дијагностичка лабораторија одобрена за дијагностику СИШ и дијагностичка испитивања млека у таквим лабораторијама подлеже званичном овлашћењу и мерама за избегавање могућег ширења вируса СИШ.

10.2.4. Транспорт и дистрибуција балеге тј. стајњака животиња пријемчивих врста произведених у зони надзора (угроженом подручју)

10.2.4.1. Мора се успоставити забрана транспорта и дистрибуције балеге тј. стајњака са газдинства и из других просторија које се налазе у зони надзора (угроженом подручју) унутар те зоне, у којој се држе животиње пријемчивих врста.

10.2.4.2. Изузетно од забране предвиђене у тачки 10.2.4.1., ЛКЦ може у изузетним околностима одобрити превоз балеге тј. ђубрива превозним средствима која су темељно очишћена и дезинфикована пре и после употребе за дистрибуцију ка утврђеним областима унутар зоне надзора (угроженог подручја) и на довољној удаљености од газдинства на којима се држе животиње пријемчивих врста према следећим алтернативним захтевима:

а) или је овлашћени ветеринар прегледом свих животиња пријемчивих врста на газдинству искључио присуство животиња за које се сумња да су заражене вирусом СИШ, а стајњак тј. балега се распоређују у близини земљишта на којем ће се користити како би се избегло стварање аеросола и земљиште се омах третира, или

б) је овлашћени ветеринар извршио клинички преглед свих животиња пријемчивих врста на газдинству са негативним резултатом, а стајњак се наноси у земљиште, или

в) стајњак подлеже одредби тачке 10.1.7.2.

10.2.5. Мере у вези са осталим производима животињског порекла произведеним у зони надзора (угроженом подручју)

Мора се обезбедити да стављање у промет производа животињског порекла који нису наведени у тачкама 10.2.2. до 10.2.4. подлеже условима предвиђеним у тачкама 10.1.6. и 10.1.8. до 10.1.10.

10.2.6. Додатне мере које се примењују у зони надзора (угроженом подручју)

Поред мера предвиђених у члану 10.2. тач.1. и 2. тач.10.2.5., дозвољено је предузимање додатних мера које се сматрају неопходним и одговарајућим за сузбијање вируса СИШ, узимајући у обзир посебне епидемиолошке, сточарске, комерцијалне и друштвене услове који владају у погођеном подручју. Ако се посебне мере за ограничавање кретања копитара сматрају неопходним, такве мере морају узети у обзир мере предвиђене тачком 12.2.5.

10.2.7. Укидање мера у зони надзора (угроженом подручју)

Мора се обезбедити да мере које се примењују у зони надзора (угроженом подручју) буду на снази све док се не испуне следећи захтеви:

- а) протекло је најмање 30 дана од убијања и безбедног уништавања свих животиња пријемчивих врста са газдинства и завршетка прелиминарног чишћења и дезинфекције на том газдинству у складу са чланом 11;
- б) у зони заштите (угроженом подручју) испуњени су услови предвиђени тачком 10.1.14.;
- в) закључено је истраживање са негативним резултатима.

11. ЧИШЋЕЊЕ И ДЕЗИНФЕКЦИЈА

1. Мора се обезбедити да се поступци чишћења и дезинфекције, као саставни делови мера предвиђених овим планом, адекватно документују и спроводе под службеним надзором и у складу са инструкцијама које изда НКЦ или РКЦ/ЛКЦ, коришћењем дезинфекционих средстава и радних концентрација таквих дезинфекционих средстава која су званично одобрена и регистрована код надлежног органа за стављање у промет на тржиште као хигијенски биоцидни производи у ветеринарству, како би се обезбедило уништење вируса СИШ.

2. Мора се осигурати да се поступци чишћења и дезинфекције који укључују одговарајућу контролу штеточина, спроводе тако да се у што већој мери смањи сваки штетан утицај по животну средину који може настати услед таквих поступака.

3. Мора се настојати да сва дезинфекциона средства која се користе, осим што имају моћ ефикасне дезинфекције, имају најниже могуће штетне утицаје по животну средину и јавно здравље у складу са најбољом доступном технологијом.

4. Мора се обезбедити да се поступци чишћења и дезинфекције спроводе у складу са чланом 11.1.

11.1. Општи принципи и поступци

11.1.1. Поступци чишћења и дезинфекције, као што је прописано чланом 11, спроводе се под службеним надзором РКЦ/ЛКЦ у складу са упутствима НКЦ или РКЦ/ЛКЦ.

11.1.2. Дезинфекциона средства која ће се користити и њихове концентрације мора службено одобрити надлежни орган како би се обезбедило уништење вируса СИШ.

11.1.3. Активност дезинфекционих средстава не сме бити нарушена дуготрајним складиштењем.

11.1.4. Избор средстава и поступака за дезинфекцију треба извршити узимајући у обзир карактеристике просторија, транспортних средстава и предмета који се третирају.

11.1.5. Услови под којима се користе средства за одмашћивање и дезинфекциона средства морају омогућити да њихова ефикасност није нарушена. Нарочито се морају поштовати технички параметри које наведе произвођач, као што су притисак, минимална температура и неопходно време контакта. Активност дезинфекционог средства не сме бити угрожена интеракцијом са другим супстанцама, као што су средства за одмашћивање.

11.1.6. Независно од коришћеног средства за дезинфекцију, примењују се следећа општа правила:

11.1.6.1. Темелно натапање простирке и легла као и фекалних материја дезинфекционим средством.

11.1.6.2. Прање и чишћење пажљивим четкањем и рибањем свих површина које су евентуално контаминирани, а нарочито тла, подова, рампи и зидова након уклањања или демонтаже и, где је то могуће, опреме или инсталација које на други начин нарушавају ефикасне поступке чишћења и дезинфекције.

11.1.6.3. Даље наношење дезинфекционог средства у току минималног времена контакта, као што је наведено у препорукама произвођача.

11.1.6.4. Вода која се користи за поступке чишћења одлаже се тако да се избегне сваки ризик од ширења вируса СИШ и у складу са упутствима овлашћеног ветеринара.

11.1.7. Када се прање врши течномашћу која се наноси под притиском и након дезинфекције, мора се избегавати поновна контаминација претходно очишћених или дезинфикованих делова.

11.1.8. Треба укључити прање, дезинфекцију или уништавање опреме, инсталација, предмета или одељака за које постоји вероватноћа да су контаминирани.

11.1.9. Поступци чишћења и дезинфекције морају бити документовани у регистру газдинства или, у случају превозних средстава, у дневнику, и када је потребно, званично одобрење мора бити оверено од стране овлашћеног ветеринара.

11.2. Посебне одредбе о чишћењу и дезинфекцији заражених газдинстава

11.2.1. Прелиминарно чишћење и дезинфекција

11.2.1.1. Током убијања животиња предузимају се све неопходне мере како би се избегло или умањило ширење вируса СИШ. То, између осталог, подразумева инсталацију привремене опреме за дезинфекцију, обезбеђивање заштитне одеће, тушева, деконтаминацију коришћене опреме, инструмената и објеката и прекид нападања вентилације.

11.2.1.2. Трупови убијених животиња морају бити попрскани дезинфекционим средством и уклоњени са газдинства у покривеним и непропусним контејнерима за обраду и одлагање.

11.2.1.3. Чим се трупови животиња пријемчивих врста уклоне ради прераде и одлагања, дезинфекционим средствима одобреним у ту сврху треба истретирати оне делове газдинства на којима су те животиње биле смештене и све делове

других објеката, дворишта и сл. контаминирани током убијања, клања или пост-мортем прегледа.

11.2.1.4. Сва ткива или крв евентуално просуте током клања или пост-мортем прегледа и сваку већу контаминацију објеката, дворишта, прибора и сл. треба пажљиво прикупити и одложити са труповима.

11.2.1.5. Коришћено дезинфекционо средство мора остати на површини најмање 24 сата.

11.2.2. Завршно чишћење и дезинфекција

11.2.2.1. Маст и прљавштину треба уклонити са свих површина применом средстава за одмашћивање и опрати хладном водом.

11.2.2.2. Након прања хладном водом, потребно је додатно даље прскање дезинфекционим средством.

11.2.2.3. Након седам дана просторије треба поново третирати средством за одмашћивање, испрати хладном водом, попрскати дезинфекционим средством и поново испрати хладном водом.

11.3. Дезинфекција контаминираних простирке, стајњака и осоке

11.3.1. Чврсту фазу стајњака и коришћене простирке треба термички обрадити, по могућности додавањем 100kg гранулираног живог (негашеног) креча на 1m³ стајњака, уз температуру од најмање 70°C у свим слојевима, попрскати дезинфекционим средством и оставити најмање 42 дана, током којих гомилу треба или покрити или пресложити како би се осигурао термички третман свих слојева.

11.3.2. Течну фазу стајњака и осоку треба складиштити 42 дана након последњег додавања инфективног материјала. Овај период се може продужити ако је осока била тешко контаминирана или током неповољних временских услова. Овај период се може скратити ако је додато дезинфекционо средство како би се довољно променила рН вредност целе супстанце да би се уништио вирус СИШ.

11.4. Посебни случајеви

11.4.1. Ако се из техничких или безбедносних разлога не могу завршити поступци чишћења и дезинфекције, објекти или просторије се морају очистити и дезинфиковати колико је то могуће како би се избегло ширење вируса СИШ и у њима се не смеју насељавати животиње пријемчивих врста најмање 1 годину.

11.4.2. Изузетно од тачака 11.2. 1. и 11.2.2., у случају газдинстава на отвореном, НКЦ може утврдити посебне поступке за чишћење и дезинфекцију, узимајући у обзир врсту газдинства и климатске услове.

11.4.3. Изузетно од члана 11.3., НКЦ може утврдити посебне поступке за дезинфекцију балеге тј. стајњака, у складу са научним доказима да се поступком обезбеђује ефикасно уништење вируса СИШ.

12. РЕГИОНАЛИЗАЦИЈА, КОНТРОЛА КРЕТАЊА И ИДЕНТИФИКАЦИЈА

12.1. Регионализација

12.1.1. Не доводећи у питање мере предузете у случају потврде избијања СИШ, када делује да се вирус СИШ шири упркос мерама предузетим у складу са овим планом, а епизоотиолошка ситуација се шири, у сваком случају, када се спроводи ванредна вакцинација, мора се обезбедити да се њихова територија регионализује у једну или више зона ограничења и слободних зона.

12.1.2. Не доводећи у питање обавезу регионализације и мере које ће се примењивати у зони ограничења, може се донети одлука у складу са утврђеном процедуром. Овом одлуком могу се проширити њени ефекти на суседне земље које нису заражене у тренутку предузимања мера.

12.1.3. Пре утврђивања зоне ограничења, врши се детаљна епидемиолошка процена ситуације, нарочито у погледу могућег времена и вероватног места увођења, могућег ширења и вероватног временског периода неопходног за искорењивање вируса СИШ.

12.1.4. Зона ограничења се, колико је то могуће, утврђује на основу административних граница или географских баријера. Регионализација као полазиште узима веће административне јединице него што су региони. Зона ограничења може се смањити, у односу на резултате епизоотиолошког испитивања, на површину која није мања од подрегиона, а по потреби, на околне подрегионе. У случају ширења вируса СИШ, зона ограничења се проширује увођењем додатних региона или подрегиона.

12.2. Мере које се примењују у зони ограничења земље

12.2.1. Када се примењује регионализација, НКЦ се стара да се предузму најмање следеће мере:

- а) у зони ограничења, контрола превоза и кретања животиња пријемчивих врста, производа животињског порекла и добара и кретања превозних средстава као потенцијалних преносилаца вируса СИШ;
- б) праћење и обележавање за свеже месо и сирово млеко и, колико је то могуће, других производа на залихама који не испуњавају услове за отпрему ван зоне ограничења;
- в) издавање посебних сертификата за животиње пријемчивих врста и производе који потичу од таквих животиња и ознака здравствене исправности, за производе намењене исхрани људи и производе који испуњавају услове за отпрему ван зоне ограничења.

12.2.2. Ако се примењује регионализација, НКЦ мора осигурати праћење животиња пријемчивих врста које су отпремљене из зоне ограничења у другу земљу током периода између датума процењеног уношења вируса СИШ до датума примене регионализације, и такве животиње ће бити изоловане под службеном ветеринарском контролом све док се званично не искључи могућа инфекција или контаминација.

12.2.3. НКЦ учествује у идентификацији свежег меса и сировог млека и производа од сировог млека добијених од животиња пријемчивих врста произведених у зони ограничења између датума процењеног уношења вируса

СИШ до датума спровођења регионализације. Такво свеже месо третира се у складу са чланом 13.1, тачка 1, део А, а сирово млеко и производи од млека третирају се у складу са чланом 13.3, део А или Б, узимајући обзир намену, или се задржавају све док се званично не искључи могућа контаминација вирусом СИШ.

12.2.4. Могу се усвојити посебне мере, нарочито у вези са здравственом ознаком производа добијених од животиња пријемчивих врста које потичу из зоне ограничења и који нису намењени пласману на тржиште ван зоне ограничења.

12.3. Идентификација животиња пријемчивих врста

12.3.1. Не доводећи у питање национално законодавство о идентификацији домаћих говеда, оваца, коза и свиња, мора се обезбедити да, у случају избијања СИШ на њиховој територији, животиње пријемчивих врста напусте газдинство на којем се држе само ако су идентификоване на начин који омогућава надлежним органима да брзо прате њихово кретање и газдинство са којег воде порекло, или било које газдинство са којег су дошле. Међутим, за посебне случајеве, надлежни орган може, под одређеним околностима и имајући у виду здравствену ситуацију, одобрити друге начине брзог праћења кретања тих животиња и газдинства са којег воде порекло. Начин идентификације животиња или праћења газдинства са којег потичу утврђује надлежни орган.

12.3.2. Мере које НКЦ предузима о додатном, трајном и неизбрисивом обележавању животиња у сврху посебне контроле СИШ, а нарочито у случају вакцинације која се спроводи у складу са чл. 15.3. и 15.4, могу се мењати у складу са утврђеном процедуром.

12.4. Контрола кретања у случају избијања СИШ

12.4.1. Мора се осигурати да се у случају избијања СИШ на тој територији примењују следеће мере за контролу кретања животиња пријемчивих врста у зони ограничења утврђеној у складу са чланом 12.1:

- а) власници на захтев ЛКЦ-а достављају одговарајуће информације о животињама које улазе или излазе са њиховог газдинства;
- б) лица која се баве превозом или прометом животиња пријемчивих врста, на захтев ЛКЦ-а достављају одговарајуће информације о кретању тих животиња које су оне превозили или стављали у промет.

12.4.2. Неке или све мере предвиђене тачком 12.4.1. могу се проширити на део или целу слободну зону.

12.5. Ограничења кретања копитара

12.5.1. Минималне мере

Ако је потврђено најмање једно жариште СИШ, мора се обезбедити да се копитари не отпремају у друге земље без одговарајућег идентификационог документа.

12.5.2. Препоручене додатне мере

12.5.2.1-Мере током задржавања

У случају када НКЦ примени потпуно задржавање, превоз копитара са газдинстава под ограничењима може се одобрити за копитаре којима је потребан посебан ветеринарски третман у просторијама без животиња пријемчивих врста, ако су испуњени следећи услови:

12.5.2.1.1. Ванредну ситуацију мора документовати ветеринар дежуран 24 часа, 7 дана у недељи;

12.5.2.1.2. Клиника одредишта мора дати сагласност;

12.5.2.1.3. Превоз мора бити одобрен од стране ЛКЦ који мора бити доступан 24 часа, 7 дана недељно;

12.5.2.1.4. Копитари приликом транспорта морају бити праћени идентификационим документом;

12.5.2.1.5. Дежурни овлашћени ветеринар мора бити обавештен о рути пре поласка;

12.5.2.1.6. Копитари морају бити истимарени и третирани ефикасним дезинфекционим средством;

12.5.2.1.7. Копитари морају путовати у наменском транспорту за копитаре који је као такав препознатљив и очишћен и дезинфикован пре и после употребе.

12.5.2.2. Контроле копитара у погледу зона заштите и надзора тј. зараженог и угроженог подручја

12.5.2.2.1. Кретање копитара ван зоне заштите и надзора (зараженог и угроженог подручја) не подлеже додатним условима.

12.5.2.2.2. Кретање копитара унутар зона заштите и надзора (зараженог и угроженог подручја) подлеже следећим условима:

а) употреба копитара који се држе на газдинствима у зони заштите и надзора (зараженог и угроженог подручја), а на којима се не држе животиње пријемчивих врста, може се одобрити у зони заштите (зараженом подручју), уз одговарајуће мере чишћења и дезинфекције, и не сме се ограничити на просторије које се налазе у зони надзора (угроженом подручју);

б) копитари се могу превозити без ограничења у наменском превозу за копитаре на газдинство на којем се не држе животиње пријемчивих врста;

в) надлежни органи могу у изузетним случајевима одобрити превоз копитара у наменском или регистрованом превозу копитара са газдинства на којем се не држе животиње пријемчивих врста на друго газдинство на којем се држе животиње пријемчивих врста које се налазе у зони заштите (зараженом подручју), уз обавезу чишћења и дезинфекције превоза пре утовара животиња и пре напуштања газдинства одредишта;

г) кретање копитара може бити дозвољено јавним путевима, пашњацима који припадају газдинствима која не држе животиње пријемчивих врста и на испустима;

12.5.2.2.3. Не ограничава се прикупљање семена, јајних ћелија и ембриона од копитара донора на имањима на којима се не држе животиње пријемчивих врста

у зони заштите и надзора (у зараженом и угроженом подручју) и превоз семена, јајних ћелија и ембриона копитара до примаоца на газдинствима на којима се не држе животиње пријемчивих врста;

12.5.2.2.4. Посете власника копитара, ветеринара, инсеминатора и поткивача газдинствима на којима се држе животиње пријемчивих врста у зони надзора (угроженом подручју), али не подлежу ограничењима из чланова 5 и 9 овог приручника, подлежу следећим условима:

- а) копитари се држе одвојено од животиња пријемчивих врста и приступ горе наведених лица животињама пријемчивих врста се мора ефикасно спречити;
- б) сви посетиоци се морају регистровати;
- в) чишћење и дезинфекција превозних средстава и чизама посетиоца.

13. ТРЕТМАН ПРОИЗВОДА РАДИ УНИШТЕЊА ВИРУСА СИШ

13.1. Производи животињског и неживотињског порекла који подлежу третманима ради уништења вируса СИШ:

ДЕО А

Производи животињског порекла:

1. Производи од меса
2. Производи од млека
3. Коже
4. Овчија вуна, длаке преживара и свињске чекиње
5. Крв и производи од крви животиња пријемчивих врста које се користе у техничке сврхе, укључујући фармацеутске производе, ин витро дијагностику и лабораторијске
6. Масноћа и топљене масти
7. Храна за кућне љубимце и жвакалице за псе
8. Трофеји дивљачи папкара
9. Изнутрице животиња

ДЕО Б

Производи неживотињског порекла

1. Слама и хранива која су:

а) или подвргнута дејству:

- паре у затвореној комори најмање 10 минута и на минималној температури од 80°C, или
- паре формалина (гас формалдехид) произведене у комори која се држи затвореном најмање 8 сати и на минималној температури од 19°C, користећи комерцијалне растворе при концентрацији 35-40%, или

б) је ускладиштена у паковању или балама под заклоном у просторијама које нису ближе од 2km од најближег жаришта СИШ и није пуштана из објекта пре истека најмање три месеца од завршетка мера чишћења и дезинфекциј спредвиђених у Поглављу 11 овог приручника, а у сваком случају не пре обуставе ограничења у зони заштите.

13.2. Третман и производња свежег меса

ДЕО А

Третман свежег меса

13.2.1. Откоштено свеже месо:

Месо заједно са дијафрагмом, али искључујући изнутрице, из којег су одстрањене кости и главне доступне лимфне жлезде.

13.2.2. Обрезане изнутрице:

- срце из којег су у потпуности одстрањене лимфне жлезде, везивно ткиво и масти;
- јетра из које су у потпуности одстрањене лимфне жлезде, везивно ткиво и масти;
- цели масетерични мишићи из којих су у потпуности одстрањене лимфне жлезде, везивно ткиво и масти;
- језици са епителом и без костију, хрскавице и крајника;
- плућа из којих су одстрањени душник и главни бронхији и медијастиналне и бронхијалне лимфне жлезде;
- остале изнутрице без костију или хрскавице из којих су у потпуности одстрањене лимфне жлезде, везивно ткиво, маст и слузница.

13.2.3. Сазревање

- сазревање трупова на температури вишој од +2°C најмање 24 сата;
- рН вредност <6,0 у средини најширег леђног мишића (*Longissimus dorsi*).

13.2.4. Морају се применити ефикасне мере како би се избегла унакрсна контаминација.

ДЕО Б

Додатне мере које се примењују на производњу свежег меса животиња пријемчивих врста које потичу из зоне надзора (угроженог подручја)

1. Свеже месо, искључујући главе, утробу, изнутрице, намењене за пласман на тржиште ван зоне заштите и надзора производе се у складу са најмање једним од следећих додатних услова:

а) у случају преживара:

- животиње су подрвргнуте контролама предвиђеним тачком 10.1.2.2., и

- месо подлеже третману предвиђеном тачкама 13.2.1, 13.2.3 и 13.2.4, део А;

б) у случају свих животиња пријемчивих врста:

- животиње су боравиле на газдинству најмање 21 дан и идентификоване су тако да омогућавају идентификацију газдинства са којег воде порекло, и

- животиње су подвргнуте контролама предвиђеним тачком 10.1.2.2., и

- месо је јасно идентификовано и држано под службеним надзором најмање 7 дана и не пушта се док се званично не искључи свака сумња на инфекцију вирусом СИШ на газдинству порекла на крају периода задржавања;

- животиње су окончале 21-дневно задржавање на газдинству порекла током којег ниједна животиња пријемчиве врсте није унета на газдинство, и

- животиње су подвргнуте контролама предвиђеним тачком 10.1.2.2.а) у року од 24 часа од утовара, и

- узорци узети у складу са статистичким захтевима у року од 48 сати од утовара су тестирани са негативним резултатом у тесту за откривање антитела против вируса СИШ, и

- месо је задржано под службеном контролом 24 сата и не пушта се пре поновног прегледа животиња на газдинству порекла, ако је клиничким прегледом искључено присуство заражених животиња или животиња за које се сумња да су заражене.

2. Обрезане изнутрице морају бити означене ознаком здравствене исправности и подлежу једном од третмана предвиђених тачком 1, део А члан 13.1.

3. Остали производи подвргавају се третману предвиђеном у члану 10.1.10.

13.3. Третман млека како би се обезбедило уништавање вируса СИШ

ДЕО А

Млеко и производи од млека намењени људској исхрани

Препознато је да следећи третмани пружају довољно гаранција у погледу уништавања вируса СИШ у млеку и производима од млека намењених за људску исхрану. Морају се предузети неопходне мере предострожности како би се избегао контакт млека или производа од млека са било којим потенцијалним извором СИШ вируса након прераде.

1. Млеко намењено људској исхрани мора бити подвргнуто најмање једном од следећих третмана:

1.1. стерилизација на нивоу од најмање F_03 ;

1.2. УНТ (1) третман;

1.3. НТСТ (2) третман који се примењује два пута на млеко са рН вредношћу једнаком или вишом од 7,0;

- 1.4. HTST третман млека са рН вредношћу испод 7,0;
- 1.5. HTST у комбинацији са другим физичким третманом:
 - 1.5.1. снижаваће рН испод 6,0 најмање један сат, или
 - 1.5.2. додатно загревање на 72 °C или више, у комбинацији са десикацијом.
2. Производи од млека морају бити или подвргнути једном од горе наведених третмана или произведени од млека третираног у складу са тачком 1.
3. О сваком другом виду третмана се одлучује у складу са назначеним поступком, посебно у вези са сировим производима од млека који су подвргнути продуженом периоду сазревања, укључујући снижаваће рН вредности испод 6.
 - (1) *UHT = обрада при ултра високој температури (ultra-high temperature) на 132 °C најмање једну секунду.*
 - (2) *HTST = краткотрајна пастеризација при високој температури (high temperature short time pasteurisation) на 72 °C у трајању од најмање 15 секунди или еквивалентан ефекат пастеризације којим се постиже негативна реакција на тест фосфатазе.*

ДЕО Б

Млеко и производи од млека који нису намењени људској исхрани и млеко и производи од млека за исхрану животиња

Препознато је да следећи третмани пружају довољно гаранција у погледу уништавања вируса СИШ у млеку и производима од млека који нису намењени за исхрану људи или су намењени за исхрану животиња. Морају се предузети неопходне мере предострожности како би се избегао контакт млека или производа од млека са било којим потенцијалним извором СИШ вируса након прераде.

1. Млеко које није намењено за исхрану људи и млеко намењено за исхрану животиња мора бити подвргнуто најмање једном од следећих третмана:
 - 1.1. стерилизација на нивоу најмање Fo3;
 - 1.2. УНТ (1) у комбинацији са другим физичким третманом из тачке 1.4.1. или 1.4.2. дела Б члана 13.3;
 - 1.3. HTST (2) примењен два пута;
 - 1.4. HTST у комбинацији са другим физичким третманом:
 - 1.4.1. или снижаваће рН вредности испод 6 у трајању од најмање једног часа, или
 - 1.4.2. додатно загревање на 72 °C или више, у комбинацији са десикацијом.
2. Млечни производи морају бити подвргнути једном од горе наведених третмана или бити произведени од млека третираног у складу са поглављем 1.
3. Сурутка којом се хране животиње пријемчивих врста и која се производи од млека третираног као што је описано у тачки 1 мора се прикупити најмање 16 сати након згрушавања млека и њена пХ вредност мора бити забележена као мања од 6,0 пре транспорта на газдинства на којима се држе свиње.

(1) *UHT* = обрада при ултра високој температури (*ultra-high temperature*) на 132 °C најмање једну секунду.

(2) *HTST* = краткотрајна пастеризација при високој температури (*high temperature short time pasteurisation*) на 72 °C у трајању од најмање 15 секунди или еквивалентан ефекат пастеризације којим се постиже негативна реакција на тест фосфатазе.

14. МЕРЕ У СЛУЧАЈУ ПОТВРЂЕНОГ ПРИСУСТВА СИШ КОД ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА

ДЕО А

1. Чим се потврди примарни случај СИШ код дивљих животиња пријемчивих врста, у циљу спречавања ширења болести, НКЦ мора без одлагања:

а) пријавити примарни случај у складу са Прилогом 1;

б) обавестити епизоотиолошке службе. Стручна група помаже надлежном органу у:

- проучавању епизоотиолошке ситуације и дефинисању подручја заразе, у складу са одредбама утврђеним тачком 4 б) део Б,

- утврђивању одговарајућих мера које треба применити у подручју заразе поред мера из тачака (в) и (г); такве мере могу подразумевати обуставу лова и забрану храњења дивљих животиња,

- изради плана за искорењивање у складу са делом Б;

- вршењу ревизија ради провере ефикасности донетих мера за искорењивање СИШ из подручја заразе;

в) одмах ставити под службени надзор газдинства која држе животиње пријемчивих врста у дефинисаном подручју заразе и нарочито наредити следеће:

- врши се службени попис свих врста и категорија животиња пријемчивих врста на свим газдинствима; попис ажурира власник. Информације у попису достављају се на захтев и могу се проверити приликом сваке инспекције. Међутим, што се тиче газдинства на отвореном, први попис се може извршити на основу процене,

- све животиње пријемчивих врста на газдинствима која се налазе у подручју заразе морају се држати у својим просторијама за смештај или на неком другом месту где могу бити изоловане од дивљих животиња. Дивље животиње не смеју имати приступ било којем материјалу који накнадно може доћи у контакт са животињама пријемчивих врста на газдинствима.,

- ниједна животиња пријемчиве врсте не улази нити напушта газдинство, осим ако то не одобри ЛКЦ/РКЦ, обзиром на епизоотиолошку ситуацију,

- на улазу у објекте и излазу из објеката у којима су смештене животиње пријемчивих врста и самом газдинству користе се одговарајућа дезинфекциона средства,
- сва лица која долазе у контакт са дивљим животињама поштују одговарајуће хигијенске мере, како би се смањило ризик од ширења вируса СИШ, што може укључивати привремену забрану уласка на газдинство на којем се држе животиње пријемчивих врста за лица која су била у контакту са дивљим животињама,
- све угинуле или оболеле животиње пријемчивих врста са симптомима СИШ на газдинству тестирају се на присуство СИШ,
- ниједан део трупа дивљих животиња, било да су одстрелене или пронађене мртве, као ни било какав материјал или опрема који би могли бити контаминирани вирусом СИШ, не смеју се донети на газдинство на којем се држе животиње пријемчивих врста,
- животиње пријемчивих врста, њихово семе, ембриони или јајне ћелије не смеју се премештати из подручја заразе ради трговине;

г) организовати да све дивље животиње одстрелене или пронађене мртве у утврђеном подручју заразе прегледа овлашћени ветеринар и испита на СИШ како би се званично искључила или потврдила болест СИШ у складу са дефиницијом жаришта. Трупови свих дивљих животиња за које се утврди да су позитивне на СИШ нешкодљиво се уклањају под службеним надзором.

Ако се резултати таквог тестирања покажу негативним на СИШ, ЛКЦ примењује мере утврђене важећим прописима. Делови који нису намењени за људску исхрану обрађују се под службеним надзором;

д) осигурати да изолат вируса СИШ буде предмет лабораторијског поступка потребног за идентификацију генетског типа вируса и његових антигенских карактеристика у односу на постојеће сојеве вакцина.

2. Ако се случај СИШ појавио код дивљих животиња на подручју у близини територије друге земље, утврђују се заједничке мере за контролу болести.

3. Изузетно од одредаба из тачке 1. овог члана, могу се донети посебне мере у складу са утврђеним поступком ако се појавио случај заразне болести СИШ код дивљих животиња на подручју на којем су због екстензивног држања домаћих животиња пријемчивих врста поједине одредбе из тачке 1 неприменљиве.

14.1. Планови за искорењивање СИШ код дивљих животиња

ДЕО Б

1. Надлежни орган (НКЦ) доноси писани план мера предузетих за искорењивање болести на подручју дефинисаном као зона заштите (заражено подручје) и мера примењених на газдинствима на том подручју.
2. План мера се одобрава у складу са утврђеном процедуром. План се може накнадно изменити или допунити како би се узео у обзир развој ситуације.
3. Након што су мере предвиђене планом из тачке 1 одобрене, оне замењују првобитне мере прописане у Делу А, на датум који се одређује приликом давања одобрења.
4. План из тачке 1. садржи податке о:
 - а) резултатима епизоотиолошких истраживања и контролама спроведеним у складу са делом А и о географској распрострањености болести;
 - б) дефинисаном подручју заразе на територији Републике Србије.

Приликом дефинисања подручја заразе узима се у обзир следеће:

- резултати спроведених епизоотиолошких испитивања и географска распрострањеност болести,
 - популација дивљих животиња на том подручју,
 - постојање већих природних или вештачких препрека кретању дивљих животиња.
- в) организацији блиске сарадње између биолога, стручњака за дивље животиње, ловаца, ловачких организација, служби за заштиту дивљих животиња и ветеринарских служби (здравље животиња и јавно здравље),
 - г) информативној кампањи која се спроводи како би се повећала свест ловаца о мерама које треба усвојити у оквиру плана за искорењивање;
 - д) посебним напорима уложеним на утврђивању броја и локације група дивљих животиња са ограниченим контактима са другим групама дивљих животиња на подручју заразе и око њега.
 - ђ) приближном броју група дивљих животиња из тачке д), и њиховој величини у зараженом подручју и око њега;
 - е) посебним напорима уложеним у утврђивање обима инфекције код дивљих животиња, путем испитивања дивљих животиња које су одстрелили ловци или су пронађене мртве, као и лабораторијским испитивањима, укључујући епизоотиолошка испитивања према старости;
 - ж) мерама донетим у циљу смањења ширења болести услед кретања дивљих животиња и/или контакта између група дивљих животиња; ове мере могу укључивати забрану лова;
 - з) мерама донетим у циљу смањења популације дивљих животиња, а нарочито младих животиња пријемчивих врста у популацији дивљих животиња;
 - и) захтевима које ловци морају испунити како би се избегло било какво ширење болести;

ј) начину уклањања дивљих животиња које су пронађене мртве или одстрелене, а који се заснива на:

- поступку под службеним надзором и лабораторијским тестирањима, као што је предвиђено. Трупови свих дивљих животиња за које се утврди да су позитивне на СИШ уклањају се под службеним надзором.

Ако се резултати таквог тестирања покажу негативним на СИШ, примењују се мере утврђене посебним прописима. Делови који нису намењени за људску исхрану обрађују се под службеним надзором;

к) епизоотиолошком испитивању које се спроводи над сваком дивљом животињом пријемчиве врсте, било да је одстрелена или пронађена мртва. Ово испитивање мора укључити попуњавање упитника којим се пружају информације о:

- географском подручју на којем је животиња пронађена мртва или одстрелена,
- датуму када је животиња пронађена мртва или је одстрелена,
- лицу које је пронашло или одстрелило животињу,
- старости и полу животиње,
- уколико је животиња одстрелена: симптомима које је испољавала пре одстрела,
- стању трупа уколико је пронађена мртва;
- лабораторијским налазима;

л) програмима надзора и мерама превенције на газдинствима на којима се држе животиње пријемчивих врста које се налазе у дефинисаном подручју заразе, а по потреби и у његовој околини, укључујући превоз и кретање животиња пријемчивих врста унутар подручја, из њега и у њега, те мере укључују најмање забрану кретања животиња пријемчивих врста, њиховог семена, ембриона или јајних ћелија из зараженог подручја у сврху трговине;

љ) другим критеријумима за укидање мера које се предузимају ради искорењивања болести на дефинисаном подручју и мера које се примењују на газдинствима на том подручју;

м) органу надлежном за надзор и координацију служби одговорних за спровођење плана;

н) систему успостављеном како би стручна група именована у складу са тачком 1 (б), део А могла редовно преиспитивати резултате плана за искорењивање;

њ) мерама за праћење болести које се спровode након истека периода од најмање 12 месеци од последњег потврђеног случаја СИШ код дивљих животиња на дефинисаном подручју заразе; такве мере праћења остају на снази најмање 12 месеци и обухватају најмање мере које се већ спровode у складу са тачкама е), ј) и к).

5. Извештај о епизоотиолошкој ситуацији на дефинисаном подручју и резултатима плана за искорењивање доставља се Европској комисији сваких 6 месеци, уколико је то од значаја.
6. Детаљнија правила која се односе на утврђивање планова за искорењивање СИШ код дивљих животиња могу се донети у складу са утврђеном процедуром.

15. УПОТРЕБА, ПРОИЗВОДЊА, ПРОДАЈА И КОНТРОЛА ВАКЦИНА ПРОТИВ СИШ

Мора се обезбедити следеће:

- а) забрањена је примена вакцина против СИШ и примена хиперимуних серума против СИШ, осим на начин прописан овим планом;
- б) производња, складиштење снабдевање, дистрибуција и продаја вакцина против СИШ врши се под службеном контролом;
- в) стављање у промет вакцина против СИШ мора бити под надзором надлежних органа;
- г) употреба вакцина против СИШ у друге сврхе осим за изазивање активног имунитета код животиња пријемчивих врста, посебно лабораторијских истраживања, научних истраживања или тестирања вакцина, одобрена је од стране надлежних органа и спроводи се према одговарајућим условима биосигурности.

15.1. Одлука о увођењу ванредне вакцинације

15.1.1. НКЦ може одлучити да уведе ванредну вакцинацију уколико је испуњен најмање један од следећих услова:

- а) потврђена су жаришта СИШ и постоји претња ширења у Републици Србији;
- б) друге земље су изложене ризику услед географске ситуације или преовладавајућих метеоролошких услова у односу на пријављена жаришта СИШ,
- в) друге земље су изложене ризику услед епизоотиолошки релевантних контаката између газдинстава на њиховим територијама и газдинстава на којима се држе животиње пријемчивих врста у републици Србији;
- г) земља је изложена ризику услед географске ситуације или преовладавајућих метеоролошких услова у суседној земљи у којој постоје жаришта СИШ.

15.1.2. Приликом одлучивања о увођењу хитне вакцинације, води се рачуна о критеријумима наведеним у Анексу 10.

15.1.3. Одлука о увођењу хитне вакцинације доноси се у складу са утврђеном процедуром.

15.2. Услови за хитну вакцинацију

15.2.1. У одлуци о увођењу хитне вакцинације у складу са тачком 15.1.3. и 15.1.4. морају се навести ислови под којима се таква вакцинација спроводи и ти услови морају прецизирати најмање:

- а) у складу са чланом 12.1, разграничење географског подручја на којем ће се спровести хитна вакцинација;
- б) врсту и старост животиња које се вакцинишу;
- в) трајање кампање вакцинације;
- г) посебну забрану кретања вакцинисаних и невакцинисаних животиња пријемчивих врста и производа добијених од њих;
- д) посебну додатну и сталну идентификацију и посебну регистрацију вакцинисаних животиња у складу са чланом 12.3 тачка 2;
- ђ) друга питања у складу са ванредном ситуацијом.

15.2.2. Услови за хитну вакцинацију из тачке 15.2.1.. морају обезбедити да се таква вакцинација спроводи у складу са чланом 15.3. без обзира на то да ли се вакцинисане животиње затим кољу или остају живе.

15.2.3. Мора се осигурати заснивање информативног програма за информисање јавности о безбедности меса, производа од меса, млека и производа од млека од вакцинисаних животиња за људску исхрану.

15.3. Заштитна вакцинација

15.3.1. Применом заштитне вакцинације обезбеђује се следеће:

- а) зона вакцинације се регионализује у складу са чланом 12.1. по потреби, у блиској сарадњи са суседним земљама;
- б) вакцинација се спроводи одмах и у складу са правилима хигијене и биосигурности како би се избегло ширење вируса СИШ;
- в) све мере у зони вакцинације спроводе се не доводећи у питање мере прописане чланом 12;
- г) спровођење би трајало све док се не поврати статус без СИШ и без инфекције у складу са чланом 16.2:
 - мере које се примењују на зону заштите (заражено подручје) или зону надзора (угрожено подручје) у складу са овим Приручником одржавају се у том делу зоне вакцинације све до укидања мера у складу са одредбама тачака 10.1.4. или 10.2.7;
 - након укидања мера које се примењују у зони заштите и зони надзора (у зараженом и угроженом подручју), мере које се односе на зону вакцинације како је предвиђено у чл. 15.5. и 15.9. настављају да се примењују.

15.3.2. НКЦ мора осигурати да зона вакцинације буде окружена зоном надзора (зона надзора према дефиницији ОИЕ) ширине најмање 10 km од обима зоне вакцинације:

- а) где је вакцинација забрањена;

- б) где се спроводи појачани надзор;
- в) где кретање животиња пријемчивих врста подлеже контролама надлежних органа;
- г) остаје на снази све док се не поврати статус без СИШ и без инфекције у складу са чланом 16.2.

15.4. Супресивна вакцинација

15.4.1. НКЦ у складу са чланом 15.1. и узимајући у обзир све околности од значаја, доноси одлуку да уведе супресивну вакцинацију и утврђује детаље о мерама контроле које треба предузети, а које укључују барем оне мере предвиђене чланом 10.

15.4.2. Мора се обезбедити да се супресивна вакцинација спроводи:

- а) само у зони заштите (зараженом подручју);
- б) само на јасно идентификованим газдинствима која подлежу мерама предвиђеним чланом 10.1, а нарочито у тачки а) истог члана.

15.5. Мере које се примењују у зони вакцинације током периода од почетка хитне вакцинације до најмање 30 дана након завршетка такве вакцинације (Фаза 1)

15.5.1. Мора се обезбедити да се мере предвиђене тачкама 15.5.2 до 15.5.6. примењују у зони вакцинације у периоду од почетка хитне вакцинације до истека најмање 30 дана од завршетка такве вакцинације.

15.5.2. Забрањено је кретање живих животиња пријемчивих врста између газдинстава у зони вакцинације и ван ње.

15.5.2.1. Изузетно од забране предвиђене у тачки 15.5.2. и након клиничког прегледа таквих живих животиња и стада порекла или отпреме тих животиња, надлежни органи могу одобрити њихов директан превоз на клање у кланици коју одреди надлежни орган и која се налази у зони вакцинације или, у изузетним случајевима, у близини те зоне.

15.5.3. Свеже месо произведено од вакцинисаних животиња закланих у периоду из тачке 15.5.1.:

- а) носи ознаку предвиђену посебним прописом
- б) складишти се и превози одвојено од меса које нема ознаку из тачке 15.5.3.а), а након тога се превози у запечаћеним контејнерима у објекат који су надлежни органи одредили за третман у складу са чланом 13.1. став 1. део А.

15.5.4. Млеко и производи од млека произведени од вакцинисаних животиња могу се ставити у промет у зони вакцинације или ван ње, под условом да су, у зависности од коначне намене (за људску исхрану или не), подвргнути најмање једном од третмана из делова А и Б члана 13.3.; третман се спроводи под условима утврђеним у члану 5 у објектима који се налазе у зони вакцинације или, ако нема објеката у тој зони, у објектима који се налазе ван зоне вакцинације у коју се сирово млеко превози у складу са условима из члана 10.1.5.7.

15.5.5. Објекти из тачке 15.5.4. морају испуњавати следеће услове:

- а) објекат послује под сталном и строгом службеном контролом;
- б) сво млеко које се користи у објекту или мора бити у складу са тачком 15.5.4. или се сирово млеко добија од животиња ван зоне вакцинације;
- в) током целог производног процеса млеко се јасно идентификује и транспортује и складишти одвојено од сировог млека и производа од сировог млека који нису намењени за отпрему ван зоне вакцинације;
- г) превоз сировог млека са газдинстава која се налазе ван зоне вакцинације до објеката врши се превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре самог превоза, а која нису имала даљег контакта са газдинствима у зони вакцинације на којима се држе животиње пријемчивих врста.

15.5.6. Усклађеност са условима из тачке 15.5.5. оверава надлежни ветеринарски инспектор. НКЦ надгледа контролу усклађености коју обавља ЛКЦ и у случају трговине доставља списак оних објеката који су одобрени.

15.5.7. Превоз сировог млека са газдинстава која се налазе у зони вакцинације до објеката који се налазе ван зоне вакцинације и прерада таквог млека подлеже следећим условима:

- а) прераду сировог млека произведеног од животиња пријемчивих врста које се налазе у оквиру зоне вакцинације у објектима који се налазе ван зоне вакцинације одобравају надлежни органи;
- б) одобрење садржи упутства и одређивање превозне руте до одобреног објекта;
- в) превоз се врши превозним средствима која су очишћена и дезинфикована пре самог превоза, која су конструисана и одржавају се тако да не долази до цурења млека током транспорта и која су опремљена тако да се избегне распршивање аеросола приликом утовара и истовара млека;
- г) пре напуштања газдинства са којег је прикупљено млеко животиња пријемчивих врста, прикључне цеви, гуме, кућишта точкова, доњи делови превозних средстава и свако изливање млека чисте се и дезинфикују и након последње дезинфекције и пре напуштања зоне вакцинације превозно средство није имало даљег контакта са газдинствима у зони вакцинације на којима се држе животиње пријемчивих врста.
- д) превозна средства се строго распоређују у дефинисану географску или административну област; у складу са тим су означена и могу се преместити у другу област само након чишћења и дезинфекције под службеним надзором.

15.5.8. Забрањено је прикупљање и транспорт узорака сировог млека животиња пријемчивих врста са газдинстава која се налазе у зони вакцинације до лабораторије која није ветеринарска дијагностичка лабораторија одобрена за дијагностику СИШ и обраду узорака млека у тим лабораторијама.

15.5.9. Обуставља се прикупљање семена за вештачку оплодњу од животиња донора пријемчивих врста које се држе у центрима за прикупљање семена који се налазе у зони вакцинације.

Изузетно од ове забране, НКЦ може одобрити сакупљање семена у центрима за прикупљање семена у зони вакцинације за производњу замрзнутог семена, под следећим условима:

а) осигурава се да се семе прикупљено током периода из тачке 15.5.1. складишти одвојено најмање 30 дана;

б) пре отпреме семена:

- животиња дозор није вакцинисана и примењују се услови из тачака 10.1.3.3 б) и в) или;

- је животиња дозор вакцинисана након негативног теста на антитела на вирус СИШ који је обављен пре вакцинације;

- негативан резултат је постигнут тестом за детекцију вируса или генома вируса или одобреним тестом за откривање антитела на неструктурне протеине, спроведеним на крају периода карантина за семе на узорцима узетим од свих животиња пријемчивих врста присутних у то време у центру за прикупљање семена;

- семе задовољава услове дефинисане посебним прописима.

15.5.10. Забрањено је сакупљање јајних ћелија и ембриона животиња дозора.

15.5.11. Стављање у промет производа животињског порекла који нису наведени у члановима 9 и 10 подлеже условима предвиђеним у тачкама 10.1.8. до 10.1.9. и 10.2.4.

15.6. Завршене су мере које се примењују у зони вакцинације у периоду од хитне вакцинације до завршетка испитивања и класификација газдинстава (Фаза 2).

15.6.1. Мора се обезбедити да се мере предвиђене тачкама 15.6.2. до 15.6.5. примењују у зони вакцинације у периоду који почиње не раније од 30 дана од дана завршетка хитне вакцинације и који се завршава када и мере предвиђене члановима 15.7. и 15.8.

15.6.2. Забрањено је кретање животиња пријемчивих врста између газдинстава у зони вакцинације и изван ње.

15.6.3. Изузетно од забране предвиђене тачком 15.6.2. ЛКЦ може одобрити директан превоз животиња пријемчивих врста на клање са газдинстава у кланицу која се налази у зони вакцинације или ван ње под следећим условима:

а) да током транспорта и у кланици те животиње не долазе у контакт са другим животињама пријемчивих врста;

б) животиње прати званични документ којим се потврђује да су све животиње пријемчивих врста на газдинству порекла или отпреме подвргнуте испитивању предвиђеном тачки 15.7.2.;

в) превозна средства се чисте и дезинфикују пре утовара и након испоруке животиња, при чему се датум и време чишћења и дезинфекције уписују у дневник превозних средстава;

г) животиње пролазе *ante-mortem* преглед у кланици у периоду од 24 часа пре клања и посебно су подвргнуте прегледу на СИШ и не показују знакове болести.

15.6.4. Свеже месо, без изнутрица, произведено од вакцинисаних великих и малих преживара у току периода из тачке 15.6.1., може се ставити у промет у зони вакцинације и ван ње под следећим условима:

а) објекат послује под строгим ветеринарском контролом;

б) само свеже месо, осим изнутрица, које је подвргнуто третману описаном у тачкама 1, 3 и 4 у члану 13.2. дела А или свеже месо добијено од животиња које су узгајане и заклане ван зоне вакцинације, прерађује се у објекту;

в) свако такво свеже месо носи ознаку здравствене исправности у складу са посебним прописима);

г) током целог производног процеса свеже месо мора бити јасно идентификовано, транспортовано и складиштено одвојено од меса различитог здравственог статуса животиња у складу са овим кризним планом.

15.6.5. Поштовање услова из тачке 15.6.4. оверава надлежни орган за свеже месо намењено за промет. НКЦ надгледа контролу усклађености коју спроводи ЛКЦ и, доставља списак оних објеката који су одобрени.

15.6.6. Свеже месо произведено од вакцинисаних свиња закланих у периоду из тачке 15.6.1. носи ознаку здравствене исправности и складишти се и превози одвојено од меса које нема такву ознаку и након тога се превози у затвореним контејнерима у објекат који су надлежни одобрили за третман у складу са чланом 13.1. став 1, део А.

15.6.7. Млеко и производи од млека произведени од вакцинисаних животиња могу се пласирати на тржиште у зони вакцинације или ван ње, под условом да су, у зависности од коначне намене, за људску исхрану или не, подвргнути барем једном од третмана из члана 13.3. делови А и Б. Таквом третману се подвргавају у објекту који се налази у зони вакцинације или изван ње у складу са одредбама тачака 15.5.4. до 15.5.8.

15.6.8. За сакупљање семена, јајних ћелија и ембриона животиња пријемчивих врста и даље се примењују мере предвиђене тачкама 15.5.9. и 15.5.10.

15.6.9. Стављање у промет производа животињског порекла који нису наведени у члановима 15.4., 15.6., 15.7. и 15.8. подлеже условима предвиђеним тачкама 10.1.8. до 10.1.10 и 10.2.4.

15.7. Клиничко и серолошко испитивање у зони вакцинације (Фаза 2-А)

15.7.1. Мора се осигурати да се мере предвиђене тачкама 15.7.2. и 15.7.3. примењују у зони вакцинације у периоду који почиње најраније 30 дана од дана завршетка хитне вакцинације и који се завршава када и клиничко и серолошко испитивање.

15.7.2. Испитивање се спроводи у циљу идентификације стада животиња пријемчивих врста које су биле у контакту са вирусом СИШ без показивања очигледних клиничких симптома СИШ. Такво испитивање подразумева клинички преглед свих животиња пријемчивих врста у свим стадијима у зони вакцинације и лабораторијски преглед у складу са тачком 15.7.3.

15.7.3. Лабораторијски преглед се спроводи коришћењем тестова који испуњавају критеријуме за дијагностичка испитивања и који су одобрени у складу са утврђеном процедуром, а морају бити у складу са једним од следећих услова:

а) тестирање на инфекцију вирусом СИШ, било тестом на антитела против неструктурних протеина вируса СИШ, или другом одобреном методом, испуњава критеријуме за узорковање на газдинствима. Уколико ЛКЦ додатно користи „сентинел“ животиње, узимају се у обзир услови за обнављање популације заражених газдинстава;

б) тестирање на антитела против неструктурних протеина вируса СИШ врши се на узорцима узетим од свих вакцинисаних животиња пријемчивих врста и њиховог невакцинисаног потомства у свим стадима у зони вакцинације.

15.8. Класификација стада у зони вакцинације (Фаза 2-Б)

15.8.1. На газдинствима на којима се држе животиње пријемчивих врста:

а) врши се класификација у складу са резултатима испитивања из тачке 15.7.2.;

б) спроводе се мере утврђене члановима 15.2. до 15.4.

15.8.2. На газдинствима на којима се држи најмање једна животиња за коју се сумња да је заражена и на којима је потврђено присуство вируса СИШ у складу са критеријумима из тачке 15.8.1. примењују се мере предвиђене у случају потврђивања СИШ (члан 9) и успостављања зона заразе и надзора (члан 10).

15.8.3. На газдинствима на којима се држи најмање једна животиња пријемчиве врсте за коју се сумња да је заражена претходним контактом са вирусом СИШ, али где је даљим тестирањем, укључујући све животиње пријемчивих врста присутне на газдинству, потврђено одсуство циркулишућег вируса СИШ, примењују се најмање следеће мере:

а) животиње пријемчивих врста на газдинству:

- се убијају и њихови трупови се прерађују или:

- животиње са позитивним резултатом најмање једног од одобрених тестова из тачке 15.7.3. убијају се, а њихови трупови се прерађују;

- преостале животиње пријемчивих врста на газдинству кољу се у складу са условима које су одобрили надлежни органи;

б) спроводи се чишћење и дезинфекција газдинстава у складу са чланом 11;

в) накнадно обнављање популације животиња у складу са чланом 17.

15.8.4. Мора се обезбедити примена следећих мера на производе добијене од животиња пријемчивих врста и произведене у периоду из тачке 15.7.1:

а) свеже месо произведено од животиња подлеже тачки 15.6.4. у случају меса преживара, односно тачки 6 истог члана у случају меса свиња;

б) млеко и производи од меса произведени од животиња подвргавају се најмање једном третману наведеном у члану 13.3, део А и Б, у зависности од предвиђене употребе и у складу са одредбама тачака 15.5.4. до 15.5.8.

15.8.5. Животиње пријемчивих врста на газдинствима на којима је званично искључено присуство претходне или актуелне инфекције вирусом СИШ у складу са тачком 15.7.3. могу подлегати мерама предвиђеним у члану 15.9.

15.9. Мере које се примењују у зони вакцинације након завршетка испитивања и класификације газдинстава до повратка статуса без СИШ и без инфекције (Фаза 3)

15.9.1. Мора се осигурати да се мере предвиђене чланом 15.2 до 15.6. примењују у зони вакцинације након завршетка мера утврђених чланом 15.8. и док се не поврати статус без СИШ и без инфекције.

15.9.2. Мора се осигурати да кретање животиња пријемчивих врста између газдинстава која се налазе у зони вакцинације буде предмет одобрења.

15.9.3. Забрањено је кретање животиња пријемчивих врста ван зоне вакцинације. Изузетно од ове забране, директан превоз у кланицу ради хитног клања животиња пријемчивих врста може се одобрити под условима предвиђеним тачком 15.6.3.

15.9.4. Изузетно од забране из тачке 15.9.2. ЛКЦ може одобрити превоз невакцинисаних животиња пријемчивих врста у складу са следећим одредбама:

а) у року од 24 часа од утовара, све животиње пријемчивих врста на газдинству подвргнуте су клиничком прегледу и нису показале клиничке симптоме СИШ;

б) за животиње се завршило задржавање на газдинству порекла у трајању од најмање 30 дана током којих ниједна животиња пријемчивих врста није унета на газдинство;

в) газдинство порекла није смештено у зони заштите или надзора;

г) животиње намењене превозу су или појединачно подвргнуте тестовима са негативним резултатима за откривање антитела против вируса СИШ на крају периода изолације или је на том газдинству обављено серолошко испитивање без обзира на врсту која је у питању;

д) животиње нису биле изложене никаквом извору инфекције током транспорта са газдинства порекла на место одредишта.

15.9.5. Невакцинисаним потомцима вакцинисаних мајки забрањује се напуштање газдинства порекла, осим ако се превозе на:

а) газдинство у зони вакцинације истог здравственог статуса као газдинство порекла;

б) кланицу на хитно клање;

в) газдинство које одреди надлежни орган, са којег се потомци шаљу директно у кланицу;

г) свако газдинство, након добијања негативног резултата серолошког теста за откривање антитела против вируса заразне болести СИШ, који се спроводи на узорку крви узетом пре отпреме са газдинства порекла.

15.9.6. Свеже месо произведено од невакцинисаних животиња пријемчивих врста може се ставити у промет унутар и изван зоне вакцинације под следећим условима:

- а) или су мере из тачке 15.8.3. завршене у у целој зони вакцинације или се животиње превозе у кланицу под условима предвиђеним тачкама 15.9.3. или 15.9.4. г);
- б) објекат послује под строгом ветеринарском контролом;
- в) у објекту се прерађује само свеже месо произведено од животиња из тачке а) или од животиња које су узгајане и/или заклане ван зоне вакцинације или свеже месо из тачке 15.9.8.;
- г) свако такво свеже месо мора носити ознаку здравствене исправности;
- д) током целог производног процеса свеже месо мора бити јасно идентификовано, транспортовано и складиштено одвојено од меса различитог здравственог статуса животиња у складу са овим Приручником.

15.9.7. Свеже месо произведено од вакцинисаних животиња пријемчивих врста или од невакцинисаних серопозитивних потомака вакцинисаних мајки закланих током периода из тачке 15.9.2. мора носити ознаку здравствене исправности предвиђену посебним прописима и складишти се и превози одвојено од меса које не носи ознаку здравствене исправности и након тога се превози у затвореним контејнерима у објекат који су надлежни органи одредили за лечење у складу са тачком 1, део А, члан 13.1.

15.9.8. Изузетно од тачке 15.9.7., свеже месо и обрезане изнутрице произведени од вакцинисаних великих и малих преживара или њихових невакцинисаних серопозитивних потомака могу се ставити у промет унутар и изван зоне вакцинације под следећим условима:

- а) објекат послује под строгом ветеринарском контролом;
- б) у објекту се прерађује само свеже месо без изнутрица, које је подвргнуто третману описаном у тачкама 1, 3 и 4 у члану 13.2, део А или свеже месо из тачке 15.9.6. или је произведено од животиња које су узгајане и/или заклане ван зоне вакцинације;
- в) свако такво свеже месо носи ознаку здравствене исправности у складу са одговарајућим посебним прописима ;
- г) током целог производног процеса свеже месо мора бити јасно идентификовано, транспортовано и складиштено одвојено од меса различитог здравственог статуса животиња у складу са овим Приручником.

15.9.9. Изузетно од тачке 15.9.7., свеже месо вакцинисаних свиња и њиховог невакцинисаног серопозитивног потомства, произведено у периоду од почетка испитивања до завршетка мера предвиђених чланом 15.8. у целој зони вакцинације и до истека најмање 3 месеца од последњег жаришта забележеног у тој зони, може се ставити у промет само унутар и изван зоне вакцинације под следећим условима:

- а) објекат послује под строгом ветеринарском контролом;

б) у објекту се прерађује само свеже месо животиња које потичу са газдинстава која испуњавају услове из тачке 15.8.5. или свеже месо животиња које су узгајане и заклане ван зоне вакцинације;

в) свако такво свеже месо носи ознаку здравствене исправности у складу са посебним прописима;

г) током целог производног процеса свеже месо мора бити јасно идентификовано, транспортовано и складиштено одвојено од меса различитог здравственог статуса животиња у складу са овим кризним планом.

15.9.10. О правилима за отпрему из зоне вакцинације свежег меса вакцинисаних свиња произведеног након периода из тачке 15.9.9. до повратка статуса слободног од инфекције у складу са чланом 16.2. одлучује се у складу са утврђеном процедуром.

15.9.11. Усклађеност са условима предвиђеним у тачки 15.9.6. и тачки 15.9.8. и, по потреби, према одредбама тачке 15.9.10., оверава надлежни орган. НКЦ надгледа контролу усклађености коју спроводи ЛКЦ и, доставља списак оних објеката који су одобрени.

15.9.12. Изузетно од тачке 15.9.8., о посебној ознаци здравствене исправности, која се не може заменити са ознаком здравствене исправности из тачке 15.9.8. в) и 15.9.9. в), може се одлучити у складу са утврђеним поступком за свеже месо преживара који нису подвргнути третману у складу са чланом 13.2, део А, као и за уситњено месо и производе од меса од таквог меса који су намењени стављању у промет у одређеном региону.

15.9.13. Млеко и производи од млека произведени од вакцинисаних животиња могу се ставити у промет у зони вакцинације или ван ње, под условом да су, у зависности од коначне намене, за људску исхрану или не, подвргнути бар једном од третмана из члана 13.3. делови А и Б. Таквом третману се подвргавају у објекту који се налази у зони вакцинације или у складу са одредбама тачака 15.5.4 до 15.5.7.

15.9.14. Прикупљање и транспорт узорака сировог млека животиња пријемчивих врста са газдинстава која се налазе у зони надзора до лабораторије која није ветеринарска дијагностичка лабораторија одобрена за дијагностику СИШ, као и лабораторијско испитивање млека у таквим лабораторијама, подлеже службеном одобрењу и одговарајућим мерама како би се избегло евентуално ширење вируса СИШ.

15.9.15. Стављање у промет производа животињског порекла који нису наведени у тачкама 15.9.6. до 15.9.11. и 15.9.13 до 15.9.14. подлеже условима предвиђеним у тачкама 10.1.8. до 10.1.10. и 10.2.4.

16. ВРАЋАЊЕ СТАТУСА СЛОБОДНОГ ОД СИШ

Статус слободан од СИШ и инфекције Републике Србије или њеног региона враћа се у складу са утврђеном процедуром, узимајући у обзир услове из члана 16.1. и 16.2.

16.1. Враћање статуса након искорењивања СИШ без хитне вакцинације

16.1.1. Република Србија или њен регион који је регионализован у складу са чланом 12.1. враћа свој претходни статус слободан од СИШ и инфекције након контроле и искорењивања једног или више жаришта СИШ без вакцинације под следећим условима:

а) све мере предвиђене тачкама 10.1.14. и 10.2.7. су завршене;

б) примењује се најмање један од следећих услова:

- испуњене су релевантне препоруке из поглавља СИШ, према последњим изменама и допунама Кодекса о здрављу животиња ОИЕ;

- прошло је најмање три месеца од последњег забележеног жаришта СИШ и клиничким и лабораторијским надзором потврђено је одсуство инфекције вирусом СИШ у Републици Србији или дотичном региону.

16.1.2. Одлуке о враћању статуса слободног од СИШ и инфекције доносе се у складу са утврђеном процедуром.

16.2. Враћање статуса након искорењивања СИШ вакцинацијом

16.2.1. Република Србија или њен регион враћа свој претходни статус слободан од СИШ и инфекције након контроле и искорењивања једног или више жаришта СИШ вакцинацијом под следећим условима:

а) све мере предвиђене тачкама 10.1.14. и 10.2.7. и члановима 15.5 до 15.8. су завршене;

б) примењује се најмање један од следећих услова:

- испуњене су релевантне препоруке из поглавља „СИШ“ према последњим изменама и допунама Кодекса о здрављу животиња ОИЕ;

- прошло је најмање три месеца од клања последње вакцинисане животиње и спроведен је серолошки надзор у складу са утврђеним смерницама;

- од последње појаве СИШ или завршетка хитне вакцинације протекло је најмање шест месеци, а у складу са утврђеним смерницама, серолошко истраживање детекцијом антитела против неструктурних протеина вируса СИШ показало је одсуство инфекције код вакцинисаних животиња.

16.3. Измене мера за враћање статуса слободног од СИШ и инфекције

16.3.1. Изузетно од тачке 16.3.1., може се одлучити да се, у складу са утврђеном процедуром, укину ограничења која се примењују након што су испуњени захтеви предвиђени тачкама 10.1.14. и 10.2.7. и завршено клиничко и серолошко испитивање и потврђено одсуство инфекције вирусом СИШ.

16.3.2. Изузетно од члана 16.2. може се одлучити да се, у складу са утврђеном процедуром, укину ограничења која се примењују након завршетка клиничког и серолошког испитивања предвиђених чланом 15.7. и мера предвиђених чланом 15.8. и потврђеног одсуства инфекције вирусом СИШ.

16.3.3. Не доводећи у питање тачке 16.3.1. и 16.3.2. може се одлучити, у складу са утврђеном процедуром, да се животиње пријемчивих врста неће уклањати са

територије или региона републике Србије, на којима је дошло до појаве СИШ, у другу земљу или државу чланицу ЕУ, све док се не поврати статус слободан од СИШ и инфекције у складу са условима Кодекса о здрављу животиња ОИЕ, осим ако за такве животиње не важи следеће:

а) нису вакцинисане и шаљу се директно у кланицу на клање;

б) изоловане су најмање 30 дана непосредно пре утовара и подвргнуте су серолошком тесту за откривање антитела против структурних протеина вируса СИШ са негативним резултатима на узорцима узетим током последњих 10 дана пре утовара.

16.3.4. Не доводећи у питање тачку 16.3.2., може се одлучити, у складу са утврђеном процедуром, да се, све до враћања статуса слободног од СИШ и инфекције у складу са условима из Кодекса о здрављу животиња ОИЕ, радијус зоне надзора око зоне вакцинације из тачке 15.3.2. смањи након завршетка мера предвиђених чланом 15.8. са задовољавајућим резултатима.

16.4. Кретање вакцинисаних животиња пријемчивих врста након враћања статуса слободног од СИШ и инфекције:

16.4.1. Забрањено је отпремање животиња пријемчивих врста вакцинисаних на СИШ из Републике Србије у другу земљу.

16.4.2. Изузетно од забране предвиђене тачком 16.5.1., може се одлучити да се, у складу са утврђеном процедуром, донесу посебне мере у вези са вакцинисаним животињама пријемчивих врста које се држе у зоолошким вртovima и које су укључене у програм очувања дивљих животиња или се држе у просторијама за ресурсе домаћих животиња које су надлежни органи уврстили на листу као фарме животиња неопходних за опстанак расе, у складу са одговарајућим одредбама предвиђеним Кодексом о здрављу животиња ВОАН.

17. ОБНАВЉАЊЕ ПОПУЛАЦИЈЕ ЖИВОТИЊА НА ГАЗДИНСТВИМА

17.1. Општа начела

17.1.1. Обнављање популације животиња треба да започне тек 21 дан након завршене дезинфекције газдинства.

17.1.2. Животиње за обнављање популације могу се увести само под следећим условима:

17.1.2.1. животиње не смеју долазити из подручја која подлежу ограничењима у погледу здравља животиња у погледу СИШ;

17.1.2.2. НКЦ и мора бити уверен да се евентуални резидуални вирус СИШ може детектовати код животиња намењених за обнављање популације, било на основу клиничких знакова, у случају говеда или свиња, било на основу лабораторијских испитивања, у случају других врста осетљивих на СИШ, спроведених на крају периода посматрања из тачке 17.1.3;

17.1.2.3. како би се обезбедио адекватан имунолошки одговор према тачки **17.1.2.2.** код животиња намењених обнављању популације, животиње морају:

17.1.2.3.1. или бити пореклом и долазити са газдинства које се налази у кругу од најмање 10 km од центра на том газдинству, на којем није било појаве СИШ најмање 30 дана;

17.1.2.3.2. животиње су тестиране са негативним резултатима теста као што је описано у члану 13.2. којим се детектују антитела против вируса СИШ и који је спроведен на узорцима узетим пре уношења на газдинство;

17.1.3. Без обзира на врсту узгоја који се практикује на газдинству, поновно увођење мора бити у складу са следећим процедурама:

17.1.3.1. животиње морају бити унете у све јединице и објекте дотичног газдинства;

17.1.3.2. у случају газдинства које се састоји од више од једне јединице или објекта, поновно увођење није неопходно за сваку јединицу или објекат истовремено.

Међутим, ниједна животиња пријемчиве врсте не сме напуштати газдинство док све поново унете животиње у свим јединицама и зградама не испуне све поступке обнављања популације;

17.1.3.3. животиње се морају подвргавати клиничком прегледу свака три дана током првих 14 дана након увођења;

17.1.3.4. у периоду од 15 до 28 дана након првог увођења, животиње се морају подвргавати клиничком прегледу једном недељно;

17.1.3.5. не раније од 28 дана од последњег поновног увођења, све животиње морају бити клинички прегледане и морају се узети узорци за тестирање на присуство антитела на вирус СИШ.

17.1.4. Сматра се да је поступак обнављања популације завршен када су мере предвиђене тачком 17.1.3.5. завршене са негативним резултатима.

17.2. Продужетак мера и одступања

17.2.1. Пре поновног насељавања животиња на заражена газдинства налаже се :

17.2.1.1. употреба „сентинел“ животиња, посебно на газдинствима која је тешко очистити и дезинфиковати, и на газдинствима на отвореном. Детаљне одредбе о употреби „сентинел“ животиња могу се прописати утврђеном процедуром;

17.2.1.2. додатне мере заштите и контроле у склопу обнављања популације.

17.2.2. Изузетно, може одступити од употребе „сентинел“ животиња предвиђених у тачкама 17.1.3.2. до 17.1.3.4. ако исту није могуће спровести , а обнављање популације врши након што прођу 3 месеца од последњег жаришта на подручју од 10 km у радијусу са центром на газдинству које је предмет обнављања популације.

17.3. Обнављање популације у вези са ванредном вакцинацијом

17.3.1. Обнављање популације у зони вакцинације утврђеној у складу са чланом 15.3. врши се или у складу са тачкама 1 и 2 овог члана или у складу са чланом 15.9.2. или 15.9.4.а), в) и г).

17.3.2. НКЦ може одобрити обнављање популације газдинстава која се налазе ван зоне вакцинације вакцинисаним животињама након завршетка мера предвиђених чланом 16.2. и под следећим условима:

17.3.2.1. удео вакцинисаних животиња које се користе за обнављање популације прелази 75% и у том случају, не раније од 28 дана од последњег поновног увођења животиња пријемчивих врста, вакцинисане животиње се тестирају на детекцију антитела против неструктурних протеина, наумично, коришћењем статистичких параметара за узорковање а з аневакцинисане животиње примењују се одредбе тачке 17.3.1;

17.3.2.2. удео вакцинисаних животиња не прелази 75%, и у том случају се невакцинисане животиње сматрају „сентинел“ животињама и примењују се одредбе тачке 17.3.1.

18. ОБУКА И ПОДИЗАЊЕ СВЕСТИ

Учесници у активностима се морају редовно обучавати о мерама дијагностиковања, контроле и искорењивања СИШ.

Обука се мора спроводити на најмање два нивоа:

- обука радних група;
- обука чланова НКЦ и РКЦ/ЛКЦ.

Програм обуке мора обухватити клиничку дијагностику, епизоотиолошко испитивање и активности на инфицираном газдинству, укључујући санитарне мере и искорењивање.

Програм обуке за чланове кризних центара обухвата:

- дијагностику СИШ
- активности које се предузимају на инфицираним објектима и зонама заштите и зонама надзора;
- активности НКЦ и РКЦ/ЛКЦ;
- праксу следљивости и вођења евиденције;
- едукације, слање порука и обавештавање јавности.

Обука обухвата утврђивање клиничких симптома, обављање епизоотиолошких испитивања и контролу епизоотских болести:

Учешће у вежбама узбуњивања у реалном времену које се спровode на следећи начин:

- два пута у петогодишњем периоду, од којих прво не би требало да је почело касније од три године након одобрења плана;
- једанпут у петогодишњем периоду након што је жариште озбиљне ензоотске болести ефикасно контролисано и искорењено;
- могућа је замена вежбом у реалном времену обавезном у оквиру кризних планова за друге озбиљне заразне болести од којих оболевају копнене животиње;

- у складу са одговарајућим одредбама у кризном плану, постоји могућност учешћа и доприноса вежбама у реалном времену које се спроводе у суседним земљама и вежбама алармирања;
- обука о комуникацијским вештинама за спровођење кампања за подизање свести о болестима намењена органима власти, пољопривредницима и ветеринарима

-

Потребно је интензивирати кампање за подизање свести и усмерити их на све заинтересоване стране у сектору сточарства. Они треба да буду свесни ризика од болести, начина њеног спречавања, препознавања и потребе њеног неодложног пријављивања ветеринарским органима када постоји сумња.

Превозници животиња и узгајивачи пријемчивих животиња налазе се на кључној позицији да идентификују заражене животиње на газдинствима, пијацама и кланицама и да обавесте ветеринарске органе о таквим клиничким сумњама у најкраћем могућем року.

В.Д. ДИРЕКТОРА

Живко Матијевић

19. ПРИЛОЗИ

Прилог 1. Обавештење о болести и додатне епизоотиолошке информације које треба доставити након потврде СИШ

1. У року од 24 сата од потврде било којег примарног жаришта или откривања слинавке и шапа у кланици или превозном средству, Република Србија обавештава Системе за пријављивање болести животиња (WAHIS/ADIS) са подацима који садрже:

- а) назив земље;
- б) назив болести и тип вируса;
- в) датум/време обавештавања;
- г) број жаришта или позитивног налаза слинавке и шапа на газдинству, у кланици или превозном средству;
- д) назив региона и географску локацију;
- д) датум прве сумње на болест;
- ђ) датум процене прве инфекције;
- е) датум потврде;
- ж) дијагностичке методе коришћене за потврду;
- з) да ли је болест потврђена на газдинству, у кланици или превозном средству;
- и) географска локација жаришта или позитивног налаза на слинавку и шап;
- ј) порекло болести у мери у којој је то могуће навести;
- к) примењене мере за контролу болести.

2. У случају примарних жаришта или позитивних налаза на слинавку и шап у кланицама или превозним средствима, Република Србија, поред података из става 1, мора доставити следеће информације:

- а) утврђени број пријемчивих животиња по категоријама, на газдинству/примарном жаришту, у кланици или превозном средству;
- б) утврђени број, по врсти, категоријама и типу (приплод, тов, клање, итд.), уинулих животиња пријемчивих врста, на газдинству/примарном жаришту, у кланици или превозном средству;
- в) за сваку врсту, категорију, тип, утврђени морбидитет и број животиња пријемчивих врста код којих је потврђена слинавка и шап;
- г) број животиња пријемчивих врста, које су убијене или заклане у кланици или превозном средству;
- д) број прерађених и збринутих трупова;
- ђ) удаљеност жаришта од најближег газдинства на којем се држе животиње пријемчивих врста;

е) локацију газдинства или газдинства порекла заражених животиња или трупова, ако је СИШ потврђена у кланици или превозном средству.

3. У случају секундарних жаришта, информације из тачака 1 и 2 морају се прослеђивати минимално првог радног дана сваке недеље.

4. Република Србија и НКЦ мора обезбедити да информације које треба доставити у складу са тачкама 1, 2 и 3, у вези са избијањем или позитивним налазом на слинавки и шап у кланици или превозном средству буду што је пре могуће праћене писаним извештајем Европској комисији и државама чланицама ЕУ и другим корисницима ADNS-а, укључујући најмање:

а) датум када су животиње пријемчивих врста на газдинству, у кланици или превозном средству убијене или заклане и када су њихови трупови обрађени;

б) све информације које се односе на могуће порекло слинавке и шапа или, ако је потврђено, њено стварно порекло;

в) информације о систему контроле који је успостављен како би се обезбедило ефикасно спровођење мера за контролу кретања животиња

г) у случају откривања слинавке и шапа у кланици или превозном средству, генетски тип вируса узрочника;

д) ако су животиње пријемчивих врста убијене или заклане на контактним газдинствима или газдинствима на којима се налазе животиње пријемчивих врста за које се сумња да су инфициране вирусом слинавке и шапа, информације о:

- датуму убијања или клања и број животиња пријемчивих врста из сваке категорије које су убијене или заклане на сваком газдинству а у случају када животиње пријемчивих врста на контактним газдинствима нису убијене, морају се доставити информације о разлозима за доношење такве одлуке;

- епидемиолошкој/епизоотиолошкој вези између извора инфекције/жаришта или случаја СИШ и сваког контактнoг газдинства или друге разлоге који су довели до сумње о присуству слинавке и шапа на сваком сумњивом газдинству;

- резултатима лабораторијских испитивања која су спроведена на узорцима узетим од животиња пријемчивих врста на газдинствима и када су убијене.

5. Европска комисија, државе чланице ЕУ и други корисници ADIS-а морају бити обавештени у року од 24 сата од како се, као резултат одређеног вида надзора, идентификује озбиљна претња по здравље. Уколико АДНС из било којег разлога привремено није оперативан, користе се други начини комуникације.

Прилог 2. Контакт информације НКЦ, РКЦ/ЛКЦ и Стручне групе

Контакт информације Националног кризног центра (НКЦ)				
НКЦ / позиција	Име и презиме	Адреса	Број телефона (службени телефон, факс, мобилни телефон)	Е-пошта
Руководилац НКЦ				
Заменик руководиоца НКЦ				
Члан НКЦ				

Контакт информације Регионалног/Локалног кризног центра (РКЦ/ЛКЦ)				
НКЦ / позиција	Име и презиме	Адреса	Број телефона (службени телефон, факс, мобилни телефон)	Е-пошта
Руководилац РКЦ/ЛКЦ				
Заменик руководиоца РКЦ/ЛКЦ				
Члан РКЦ/ЛКЦ				

Контакт информације Стручне групе					
Члан	Институција /позиција	Службени телефон	Мобилни телефон	Факс	Е-пошта

Прилог 3. Табела за одређивање броја узорака неопходних за испитивање

Broj životinja (N)	Преваленца са 95% поузданости											
	50%	40%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	2 %	1 %	0,5%	0,1%
10	4	5	6	7	8	10	10	10	10	10	10	10
20	4	6	7	9	10	12	16	19	20	20	20	20
30	4	6	8	9	11	14	19	26	30	30	30	30
40	5	6	8	10	12	15	21	31	40	40	40	40
50	5	6	8	10	12	16	22	35	48	50	50	50
60	5	6	8	10	12	16	23	38	55	60	60	60
70	5	6	8	10	13	17	24	40	62	70	70	70
80	5	6	8	10	13	17	24	42	68	79	80	80
90	5	6	8	10	13	17	25	43	73	87	90	90
100	5	6	9	10	13	17	25	45	78	96	100	100
120	5	6	9	10	13	18	26	47	86	111	120	120
140	5	6	9	11	13	18	26	48	92	124	139	140
160	5	6	9	11	13	18	27	49	97	136	157	160
180	5	6	9	11	13	18	27	50	101	146	174	180
200	5	6	9	11	13	18	27	51	105	155	190	200
250	5	6	9	11	14	18	27	53	112	175	228	250
300	5	6	9	11	14	18	28	54	117	189	260	300
350	5	6	9	11	14	18	28	54	121	201	287	350
400	5	6	9	11	14	19	28	55	124	211	311	400
450	5	6	9	11	14	19	28	55	127	218	331	450
500	5	6	9	11	14	19	28	56	129	225	349	500
600	5	6	9	11	14	19	28	56	132	235	379	597
700	5	6	9	11	14	19	28	57	134	243	402	691
800	5	6	9	11	14	19	28	57	136	249	421	782
900	5	6	9	11	14	19	28	57	137	254	437	868
1000	5	6	9	11	14	19	29	57	138	258	450	950
1200	5	6	9	11	14	19	29	57	140	264	471	1102
1400	5	6	9	11	14	19	29	58	141	269	487	1236
1600	5	6	9	11	14	19	29	58	142	272	499	1354
1800	5	6	9	11	14	19	29	58	143	275	509	1459
2000	5	6	9	11	14	19	29	58	143	277	517	1553
3000	5	6	9	11	14	19	29	58	145	284	542	1895
4000	5	6	9	11	14	19	29	58	146	286	556	2108
5000	5	6	9	11	14	19	29	59	147	290	564	2253
6000	5	6	9	11	14	19	29	59	147	291	569	2358
7000	5	6	9	11	14	19	29	59	147	292	573	2437
8000	5	6	9	11	14	19	29	59	147	293	576	2498
9000	5	6	9	11	14	19	29	59	148	294	579	2548
10000	5	6	9	11	14	19	29	59	148	294	581	2588
∞	5	6	9	11	14	19	29	59	149	299	598	2995

Прилог 4 – Образац о епизоотиолошком

СЛИНАВКА И ШАП (СИШ)

ПОДАЦИ О ЕПИЗООТИОЛОШКИМ ИСПИТИВАЊИМА

Сумња на жариште Првобитно жариште Секундарно жариште

Бр. жаришта _____

I. ПОДАЦИ О ЛОКАЦИЈИ

1. Опште информације:

Газдинство Пијаца, просторије трговца Кланица Превозник Остало

Власник/држалац смештајне локације: правно лице физичко лице

Држалац:

_____ (име, презиме и бр.лк./ назив предузећа и матични број)

Број телефона _____

Број ветеринарског одобрења/регистрациони број _____

Географске координате

Узгој животиња: основна делатност секундарна делатност

2. Тип газдинства:

- Узгојно стадо
- Стадо мешаних врста
- Стадо друге намене (специјализовано предузеће)

3. Просторије и њихов број на газдинству:

Просторија	Број	Просторија	Број
за парење, оплодњу		за замену назимица	
за крмаче		за прашење	
за тов		за карантин	
за узгој прасади		спољне локације (дворишта)	
за места утовара		за превозна средства	
за припрему хране за животиње		за складиштење хране за животиње	
за складиштење простирке		домаће	
УКУПАН БРОЈ ПРОСТОРИЈА:			

4. Категорије животиња

Категорија	Број у јединицама

5. Регистрација газдинства/стада у бази података: да не

Вођење евиденције о кретању животиња (премештање, угинућа, абортуси, куповина, продаја и др.):

да не

Коментари (ако је одговор „не“):

6. Методе означавања животиња:

- ушне маркице
- теговаже
- обе методе
- неозначене

7. Држање других животиња на газдинству: да не;

ако је одговор "да", навести врсту и број животиња:

говед (_____) овце (_____)
козе (_____) живина (_____)
пси (_____) мачке (_____)
коњи (_____) остало _____

(навести)

8. Популација глодара (мишеви, пацови):

- Непрекидна контрола глодара да не
- велика (проблеми са глодарима)
- просечна (нема проблема)
- мала (нема примећених глодара)

9. Начин и спровођење чишћења, прања и дезинфекције објеката/просторија:

- Готово искључиво суво чишћење
- Прање водом без високог притиска
- Прање хладном или топлим водом под високим притиском без употребе средстава за дезинфекцију

- Прање водом под високим притиском уз употребу средстава за дезинфекцију
- Дезинфекција аеросолима

Чишћење и дезинфекција се спроводе:

- периодично (навести учесталост)

- у складу са принципом „празно-пуно“

- не спроводи се

10. Вентилациони системи:

- отворена вентилација
- системска вентилација
- сваки одељак објекта има одвојен систем
- филтери

11. Прикупљање, складиштење (пре отпреме) и одлагање трупова животиња:

- у шталама или помоћним просторијама
- на отвореним просторима
- у затвореним контејнерима, наткривеним објектима или помоћним просторијама
- у затвореним контејнерима или покривеним просторима
- отворено, дуж границе локације привредног друштва
- у затвореним контејнерима или покривеним просторима дуж границе локације привредног друштва

Адреса и телефон привредног друштва овлашћеног за руковање животињским труповима:

Одлагање трупова животиња у последња 3 месеца (према подацима које је доставио власник животиња)*:

Датум	Врста и број уклоњених трупова животиња

* Због недостатка података, додати нове информације са доступним подацима, на основу статистичких података привредног друштва које прерађује трупове животиња.

12. Исхрана животиња:

- храна која није животињског порекла коју су сами произвели и купили;
- зелена кабаста храна;
- храна животињског порекла (крв, рибље брашно);
- храна из јавних или кухиња домаћинства

ако је одговор „да“ навести да ли је: термички обрађена термички необрађена

Додатне информације о исхрани (порекло хране, технологија, добављачи, спровођење, одговорно лице):

Складиштење хране (навести да ли је дивљим свињама онемогућен приступ храни за животиње и простирци) :

13. Инсеминација

- природним парењем _____%
- вештачком оплодњом – употреба семена сопственог стада _____%
- вештачком оплодњом – употреба купљеног семена _____%

Снабдевање семеном у последња 3 месеца:

Датум	Порекло семена	Број доза	Добављач/инсеминатор (име и презиме, адреса)

14. Програми вакцинације животиња:

Бр.	Болест (навести назив)	Вакцина која се користи за вакцинацију	Учесталост вакцинације	Датум последње вакцинације	Одговорно лице

15. Куповина и продаја животиња у последња 3 месеца:

а) Куповина:

Датум	Број животиња	Старост	Локација и порекло куповине (адреса газдинства порекла)	Транспорт (превозник, број ветеринарског одобрења превозника)

Саобраћајне трасе купљених животиња:

- Смештајни простор продавца Просторије трговца Аукције/изложбе
- Достављено директно са локације (стада) порекла сопственим превозним средством
- Достављено директно са локације (стада) порекла коришћењем услуга превозника
- Индиректан транспорт, одлазак на друга газдинства (стада) успут
- Остало (навести): _____

б) Продаја:

Датум	Број животиња	Старост	Сврха			Одредиште (име и адреса газдинства)
			Држање (узгој)	Приплод	Производња меса (за клање)	

Саобраћајне трасе купљених животиња:

- Смештајни простор продавца Просторије трговца Аукције/изложбе
- Достављено директно са локације (стада) порекла сопственим превозним средством
- Достављено директно са локације (стада) порекла коришћењем услуга превозника
- Индиректан транспорт, одлазак на друга газдинства (стада) успут
- Остало (навести): _____

16. Удаљеност до најближих газдинстава/стада животиња:

Бр.	Назив и адреса газдинства (стада)	Растојање (m)

17. Ветеринарска контрола (надзор службеног ветеринара): да не

уколико је одговор „да“ навести:

- једном годишње;
 једном током периода држања;
 два или више пута годишње.

- Води се документација о инспекцији стада од стране службеног ветеринара
 Специјалне инспекције (клинички преглед стада, идентификација, инспекција добробити животиња, итд)

уколико је одговор „да“ навести разлог и датум инспекције:

Симптоми	Датум	Датум	Датум	Датум	Датум	Датум
Висока температура						
Смањен апетит, преживање успорено						
Црвенило слузокоже уста						
Појава афти (мехура) на слузокожи усне дупље, деснима, непцу, језику, на кожи, подручју између папака и на круни папака, вимену						
Појачана саливација (лучење пљувачке)						
Настанак ерозија, плитких површинских рана након пуцања афти (мехура)						

Отежано дисање						
Пад млечности						
Дијареја						
Други симптоми						

Напомене:

II. ПОДАЦИ О СУМЊИ/ИЗБИЈАЊУ БОЛЕСТИ СИШ

1. Подаци о сумњи на болест

Сумња на болест пријављена је _____ од стране:

(датум)

- власника,
- ветеринара који опслужује смештајне локације,
- других лица, субјеката или органа:

(навести)

2. Ток болести

а) Датум и место појаве првих клиничких знакова:

б) Клинички преглед: _____

в) број оболелих и уинулих животиња од почетка појаве клиничких знакова до пријављивања сумње на болест:

Врсте животиња								
Број оболелих								
Број уинулих								

г) број оболелих и уинулих животиња од пријаве сумње на болест до потврде избијања болести:

Врсте животиња								
Број оболелих								

Број угинулих								
------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

д) откривене болести животиња (подаци власника):

да не

Ако је одговор „да“, навести:

Врсте животиња	Број	Датум	
		смештања у објекат	болести

ђ) заразне болести откривене на смештајној локацији/газдинству/стаду у последњих 6 месеци (подаци власника):

да не

Ако је одговор „да“, навести:

Датум	Болест	Врста/категорија животиња

е) заразне болести на смештајној локацији/газдинству/стаду у последњих 6 месеци (подаци ветеринара):

да не

Ако је одговор „да“, навести:

Датум	Болест	Врсте/категорије животиња

3. Лица или субјекти који су били у посети у протекла 2 месеца пре избијања болести на газдинствима/смештајним локацијама/објектима:

а) Контролни органи:

- ветеринарске службе
- ватрогасци
- заштита животне средине
- аграрна плаћања

б) Пружаоци услуга:

- превозници
- узгајивачи
- добављачи хране
- техничко особље
- ветеринар газдинства/инсеминатори

друге институције _____

(назив, адреса, телефон)

ц) друга лица и/или субјекти:

- трговци стоком
- лице које је усмртило животињу
- ловци
- остали _____

(навести)

Која газдинства или локације за смештај животиња су посећивала лица/групе пре уласка на подручје сумњивог газдинства?			
Датум	Лица/група лица	Назив газдинства/стада (адреса газдинства)	Врста стада (свиње, говеда итд.)

Која газдинства или локације за смештај животиња су посећивала лица/групе након уласка на подручје сумњивог газдинства?			
Датум	Лица/група лица	Назив газдинства/стада (адреса газдинства)	Врста стада (свиње, говеда итд.)

Подаци о присуству и пружању ветеринарских услуга у стаду/газдинству у последња 2 месеца:

Датум	Разлог/Сврха посете	Дијагностика	Третман	Напомена

Подаци о осталим посетама газдинству/стаду у последња 2 месеца:

Датум	Разлог/Сврха посете	Напомена

4. Транспортни режим

Кретање превозних средстава (која припадају субјекту или другима) преко газдинства (смештајне локације) у последња 2 месеца пре избијања болести или појаве клиничких симптома болести:

а) превоз животиња

Да ли је било других животиња у превозном средству пре утовара или истовара?

да не непознато

У каквом стању је било превозно средство?

чисто прљаво непознато

б) превоз осоке

Да ли се иста цистерна за осоку користи и у другим газдинствима/привредним друштвима/смештајним локацијама?

да не непознато

ц) превоз хране за животиње

д) друга превозна средства

Која привредна друштва/газдинства или локације за смештај животиња су посећивана пре уласка на подручје сумњивог газдинства?			
Датум	Превозна средства (превозник, бр.ветеринарског одобрења)	Назив газдинства/стада (адреса газдинства)	Врста стада (свиње, говеда итд.)

Која привредна друштва/газдинства или локације за смештај животиња су посећивана након посете газдинству за које сумња да је заражено СИШ (где су пружене услуге)?			
Датум	Превозна средства (превозник, бр.ветеринарског одобрења)	Назив газдинства/стада (адреса газдинства)	Тип јага (свиње, говеда итд.)

5. Други контакти:

Могућ контакт са дивљим животињама да не

Остале могућности контакта:

(навести)

6. Историјски подаци о СИШ:

а) СИШ – претходно откривена

да не

Датум потврде/верификације: _____

б) СИШ – обавештавање о сумњи пре потврђивања болести

да не

Датум обавештавања о сумњи: _____

в) СИШ – вакцинација стада

да не

Датум вакцинације: _____

III. ПОДАЦИ О СПРОВЕДЕНИМ ИСПИТИВАЊИМА

Узорци узети: _____ Узорке узео/ла.: _____

(датум)

(име и презиме ветеринара)

а) надлежни јавни орган/одговорна лабораторија:

б) испитивања спроведена пре појаве болести:

Датум узорковања	Разлози за испитивање	Узорак		Методe испитивања				Резултати испитивања	
		Серум	Унутр. органи	ELISA	PCR	Изолација вируса	Остало	Позит	Негат

в) испитивања спроведена након појаве болести:

Датум узорковања	Разлози за испитивање	Узорак		Методe испитивања				Резултати испитивања	
		Серум	Унутр. органи	ELISA	PCR	Изолација вируса	Остало	Позит	Негат

IV. ХИТНЕ (КОНТРОЛНЕ) МЕРЕ

1. Датум сумње на присуство болести:

2. Датум потврде избијања болести/потврде жаришта:

3. (Процењени) датум доношења одлуке о уништавању животиња:

4. Начини убијања животиња и безбедно уништавање угинулих животиња:

5. (Процењени) датум прелиминарног чишћења и дезинфекције:

6. Подручје у којем се сумња на присуство болести и датум објављивања ограничења у овом подручју: _____

а) број стада пријемчивих животиња у овом подручју:

б) број пријемчивих животиња на газдинствима-у стаду/крду:

7. Зона заштите (заражено подручје)/заражено подручје; датум утврђивања:

а) број газдинстава – крда/стада животиња у зараженом подручју:

б) број пријемчивих животиња у стаду/крду у зараженом подручју

8. Зона надзора/угрожено подручје; датум утврђивања:

а) број стада/крда пријемчивих животиња у зони надзора:

б) број пријемчивих животиња у зони надзора: _____

9. Број стада/крда која су била у контакту са уништеним животињама (или са газдинствима на којима се очекује да ће бити извршена еутаназија): _____

10. Број животиња у уништеним стадима и/или стадима за које се очекује да ће бити уништена:

V ЗАКЉУЧЦИ

1.Процењено време излагања узрочнику:

2. Период пре појаве клиничких знакова:

3. Изложеност узрочнику болести:

непознато – настављају се испитивања

непознато – остаје нејасно и након испитивања

неупотребљени прехранбени отпад (кухињски отпад) који се користи као храна

инфекција преко купљених животиња

инфекција са другог газдинства (преко другог стада)

инфекција током парења (приплодне животиње)

инфекција коришћеним превозним средством

инфекција другим превозним средствима

инфекција путем кретања људи

инфекција преко других вектора узрочника

4. Ширење болести (стадо у контакту):

Бр.	Назив и место стада	Стада у контакту преко:					
		кретања животиња	кретања људи	транспорта	коришћења заједничке опреме	просторија у непосредној близини	остало

VI ДОПУНСКЕ ЧИЊЕНИЦЕ

Број додатних страница: _____

Инспекција започета _____
(датум, време)

Инспекција завршена _____
(датум, време)

Инспекцију спровео/ла:

(позиција)

(потпис)

(име и презиме)

Присутан/присутни:

(позиција)

(потпис)

(име и презиме)

(позиција)

(потпис)

(име и презиме)

Прочитао/ла сам и добио/ла примерак Обрасца

Руководилац (овлашћено лице) субјекта (правно лице или сектор)/

физичко лице (које ради по радној дозволи):

Субјекат

Име и презиме

Потпис

Физичко лице (име и презиме)

Потпис

Датум: _____

Прилог 5 - Табела података о газдинствима која се налазе у зараженом и угроженом подручју и животињама које се у њима држе

Округ						
Зоне	3 км			10 км		
Подаци	Број газдинстава	Број животиња	Клинички здраве Да/Не	Број газдинстава	Број животиња	Клинички здраве Да/Не
Бројеви						
УКУПНО						

Прилог 6 - Подаци о безбедно уништеним животињама које се транспортују ради обраде

Датум	Бр.превозног средства/Контролни бр.	Тежина послата са газдинства (kg)	Тежина у објекту за обраду (kg)	Број животиња (јединица)	Датум истовара

Прилог 7 - Табела података коју РКЦ/ЛКЦ свакодневно доставља НКЦ

(име, број стада/крда, адреса, контакти)

Број животиња: _____јединица

ДАТУМ	Угинућа (по животињским врстама и категоријама) у јединицама								Остало	Узорковање (по животињским врстама и категоријама)				Еутаназирано	Безбедно одложене (покопане) (ком)	Одложено (покопано) (t)
								Укупно	Клинички здраве Да/Не			Пост-мортем материјал	Укупно			
УКУПНО																

Прилог 8 - Примери дозвола и обавештења

ЈЕДНОКРАТНА ДОЗВОЛА БР. _____

Регионални кризни центар (РКЦ) / Локални кризни центар (ЛКЦ)

.....

_____ (дан) _____ (месец) 20 _____ (година)

Издата за превозно средство, бр. регистарске ознаке _____

Дозвола важи до _____ 20__ (година)

Врста пошиљке _____

Превозном средству је дозвољено да користи следећу трасу:

Одредишна тачка трасе: _____

Ознаке контролних станица које потврђују усклађеност са трасом (ако постоје):

Забрањено је:

1. Користити неименовану трасу којом се иде до фарми и села;
2. Користити наведену трасу за превоз пољопривредних и животињских производа без ветеринарске документације
3. Превозити лица

Локални кризни центар (ЛКЦ)/Регионални кризни центар (РКЦ)

.....

_____ (дан) _____ (месец) 20 _____ (година)

СТАЛНА ДОЗВОЛА БР. _____

Регионални кризни центар (РКЦ) / Локални кризни центар (ЛКЦ)

Издата за превозно средство, бр. регистарске ознаке _____

Дозвола важи до _____ 20__ (година)

Предмет пошиљке _____

Превозном средству је дозвољено да користи следећу трасу:

Одредишна тачка трасе: _____

Ознаке контролних станица које потврђују усклађеност са трасом:

Забрањено је:

1. Користити неименовану трасу којом се иде до фарми и села;
 2. Користити наведену трасу за превоз пољопривредних и животињских производа без ветеринарске документације
2. Превозити лица

Локални кризни центар (ЛКЦ)/Регионални кризни центар (РКЦ)

.....

_____ (дан) _____ (месец) **20** (година)

КЊИГА ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ ДОЗВОЛА

(назив заштитне и контролне станице)

Бр.	Датум	Власник (име, презиме и адреса овлашћеног лица)	Модел аутомобила	Бр. регистарске ознаке аутомобила	Терет	Траса	Трајање дозволе	Потпис примаоца

КЊИГА ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ ПРЕКРШАЈА

(назив заштитне и контролне станице)

Бр.	Датум	Име, презиме и адреса починиоца прекршаја	Модел аутомобила	Бр. регистарске ознаке аутомобила	Терет	Кратак опис прекршаја	Напомена Потпис починиоца прекршаја

КЊИГА ЗА РЕГИСТРАЦИЈУ ЖИВОТИЊА

Бр.	Датум	Име и презиме власника	Адреса	Одложено		Укупно	Потпис службеника	Потпис власника
				Свиња	Остало (молимо навести)			

Прилог 9 – Пример записника о пост-мортем прегледу

ЗАПИСНИК О ПОСТ-МОРТЕМ ПРЕГЛЕДУ

Бр. _____ од _____
(датум)

Подаци о регистрацији

1. Име и презиме држаоца/назив привредног друштва, адреса:
2. Име и презиме држаоца/назив привредног друштва, адреса (попунити када је угинула животиња или пост-мортем материјал послат у лабораторију):
3. Датум угинућа животиње
4. Датум прегледа:
5. Животињске врсте, раса, пол, старост, боја, идентификациони број (обавезно за говеда, овце, козе, кућне љубимце, коње – само ако су означени, број крда/стада за свиње)
6. Клиничка дијагноза:
7. Анамнеза:
8. Пато-анатомске (пост-мортем) промене:
9. Подаци о испитивању:
10. Пост-мортем дијагноза:
11. Препоруке:

_____ (радно место прегледача)

_____ (потпис)

_____ (име и презиме)

Прилог

Угинула животиња/пост-мортем материјал – пост-мортем анатомски преглед –
записник бр. _____ од _____

Кожа и деривати коже:
Поткожно ткиво и скелетни мишићи:
Скелетни систем (кости, зглобови, тетиве):
Дисајни органи:
Кардиоваскуларни систем:
Крв и лимфни систем:
Дигестивни органи:
Уринарни тракт:
Репродуктивни органи:
Ендокрини органи:
Нервни систем:

Преглед узорака пост-мортем материјала

Хистопатолошко испитивање:
Микробиолошко испитивање:
Паразитолошко испитивање:
Токсиколошко испитивање:
Миколошко испитивање:
Молекуларно испитивање:
Остала испитивања:

Прилог 10 – Критеријуми за одлучивање о примени заштитне вакцинације и смернице за програме хитне вакцинације

10.1 Критеријуми за одлучивање о примени заштитне вакцинације

Критеријум	Одлука	
	За вакцинацију	Против вакцинације
Густина популације пријемчивих животиња	Висока	Ниска
Претежне врсте које су клинички погођене	Свиње	Преживари
Кретање потенцијално заражених животиња или производа ван зоне заштите	Евидентно	Није евидентно
Предвиђено ширење вируса ваздухом са заражених газдинстава	Висок	Низак или одсутан
Погодна вакцина	Доступна	Није доступна
Порекло жаришта (следљивост)	Непознато	Познато
Кривуља инциденције жаришта	Убрзан раст	Спор раст
Дистрибуција жаришта	Распрострањено	Ограничено
Реакција јавности на политику потпуног „stamping out“ поступка	Јака	Слаба
Прихватање регионализације након вакцинације	Да	Не

10.2 Додатни критеријуми за одлуку о увођењу хитне вакцинације

Критеријум	Одлука	
	За вакцинацију	Против вакцинације
Прихватање регионализације од стране трећих земаља	Познато	Непознато
Економска процена коконкурентних стратегија контроле	Ако се може предвидети да би стратегија контроле без хитне вакцинације довела до знатно већих економских губитака у пољопривредном и непољопривредном сектору	Ако се може предвидети да би стратегија контроле са хитном вакцинацијом довела до знатно већих економских губитака у пољопривредном и непољопривредном сектору
Предвидиво је да се правило 24/48 сати не може ефикасно примењивати два дана узастопно ⁽¹⁾	Да	Не
Значајан друштвени и психолошки утицај политике потпуног „stamping out“ поступка	Да	Не
Постојање великих газдинстава интензивне сточарске производње на сточарском подручју које нема високу густину популације	Да	Не

⁽¹⁾Правило 24/48 часова означава:

- а) не може се извршити „stamping out“ поступак заражених стада/крда на газдинствима у року од 24 сата од потврде болести; и
- б) превентивно убијање животиња за које постоји вероватноћа да су заражене или контаминирани не може се безбедно извршити у року краћем од 48 сати

Прилог 11 – „Stamping out“ поступци за животиње

Основни предуслови за кампању „stamping out“ поступка за СИШ

- Политичка подршка и подршка заједнице;
- Добро дефинисано/дефинисана заражено/заражена подручје/подручја на основу свеобухватних програма надзора болести;
- Могућност затварања заражених подручја путем карантина и контрола кретања стоке;
- Добро обучено особље и приступ неопходним финансијским и другим ресурсима (опрема, материјали итд...);
- Одговарајућа законска овлашћења;
- Могућност брзог клања инфицираних животиња и безбедног одлагања њихових трупова, као и чишћења и дезинфекције;
- Помоћ доступна од агенција као што су царина, полиција одељење за јавне радове и снаге одбране;
- Обезбеђивање праведне и благовремене накнаде пољопривредницима за заклану стоку и осталу уништену имовину;
- Програми рехабилитације погођених пољопривредних заједница.

На располагању мора бити следећа опрема:

- Пиштољ или пушка и муниција за хумано убијање;
- Шермерови пиштољи за омамљивање, патроне одговарајуће величине и шипке за бушење или прекидање кичмене мождине;
- Инјекције барбитурата, шприцеви и игле (у случају леталних инјекција);
- Опрема за узорковање;
- Преградна врата, осветљење, покретни боксови;
- Полиетиленски омотач (за заштиту закланих животиња од погледа јавности).

Планирано уништавање треба да се одвија на централизованом месту уништавања, где је то могуће, како би се олакшало:

- Хумано клање;
- Безбедно одлагање трупова и
- Здравље и безбедност особља.

Потребно је спровести следећу процедуру:

- Процена вредности животиња на фарми;
- Клинички преглед (и узимање крви ако је потребно) на фарми;
- Транспорт на место уништавања, ако је потребно;
- Клање на месту клања (и узимање узорака крви ако то није могуће на фарми).

Избор места уништавања:

а) Фактори које треба узети у обзир:

- Хумано клање;
- Расположиви објекти;
- Безбедност животиња;
- Близина и лакоћа приступа месту за одлагање;
- Здравље и безбедност особља;
- Прихватљивост за власника /руководиоца;
- Вероватноћа оштећења имовине и сервиса;
- Заштита од погледа јавности.

б) Приликом одабира места уништавања потребно је обезбедити додатну инфраструктуру и опрему, као што су преградна врата, осветљење, покретни боксови, полиетилен, ако већ нису обезбеђени.

Прорачун потребних ресурса:

- Изабрати начин уништавања и потребну опрему;
- Израчунати број тимова за уништавање;
- Обим клиничких прегледа пре уништавања и потребних узорака и опреме;
- Машине потребне за уклањање уништених животиња и за њихово одлагање;
- Пластичне навлаке, ако је потребно, за животиње које чекају на одлагање;
- Расвета за хитне случајеве и достава хране, ако је потребно.

Безбедно убијање животиња

Методe хуманог клања:

Табела 1 — Механичке методе

Бр.	Назив	Опис	Услови коришћења	Кључни параметри
1	Пенетрирајући Шермеров пиштољ	Тешко и неповратно оштећење мозга изазвано шоком и продором вијка. Једноставно омамљивање.	Све врсте Клање, депопулација и друге ситуације.	Позиција и смер пуцња. Одговарајућа брзина, излазна дужина и пречник вијка у складу са величином и врстом животиње. Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања.

2	Уређај са непенетрирајућим завртњем	Тешко оштећење мозга од удара вијка без пенетрације Једноставно омамљивање.	Клање преживара. Клање, депопулација и друге ситуације за живину, зечеве и куниће.	Позиција и смер пуцња. Одговарајућа брзина, пречник, и облик вијка према величини и врсти животиње. Јачина коришћене патроне. Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања.
3	Ватрено оружје са слободним пројектилом	Тешко и неповратно оштећења мозга изазвано шоком и продором једног или више пројектила..	Све врсте Клање, депопулација и друге ситуације.	Позиција и смер пуцња. Снага и калибар патроне. Врста пројектила.
4	Перкусивни ударци у главу	Чврст и прецизан ударац у главу који изазива озбиљна оштећења мозга.	Прасад до 5kg живе ваге. Клање, депопулација и друге ситуације.	Сила и позиција пуцња.

Табела 2 — Методе електричном струјом

Бр.	Назив	Опис	Услови коришћења	Кључни параметри
1	Електрична струја омамљивање само у главу	Излагање мозга струји која генерише епилептички облик на електро-	Све врсте клање, депопулација и друге ситуације.	Минимална струја (A ili mA). Минимални напон (V). Максимална фреквенција (Hz). Минимално време излагања.

		енцефалограму (ЕЕГ) Једноставно омамљивање.		Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања. Учесталост калибрације опреме. Оптимизација струјног тока. Спречавање електричних шокова пре омамљивања. Положај и контактна површина електрода.
2	Електрична струја омамљивање „од главе ка телу“	Излагање тела струји која генерише епилептички облик на електро-енцефалограму (ЕЕГ) и фибрилацију или заустављање рада срца. Једноставно омамљивање у случају клања.	Све врсте, клање, депопулација и друге ситуације.	Минимална струја (А или mA). Минимални напон (V). Максимална фреквенција (Hz). Минимално време излагања Учесталост калибрације опреме. Оптимизација струјног тока. Спречавање електричних шокова пре омамљивања. Положај и контактна површина електрода. Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања., у случају једноставног омамљивања.

Табела 3 — Гасне методе

Бр.	Назив	Опис	Услови коришћења	Кључни параметри
1	Угљен-диоксид у високој концентрацији	Директно или постепено излагање свесних животиња гасној смеси која садржи више од 40% угљен-диоксида. Метода се може користити у јамама, тунелима, контејнерима или објектима који су претходно запечаћени. Једноставно омамљивање у случају клања свиња.	Клање свиња.	Концентрација угљен-диоксида. Трајање излагања. Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања., у случају једноставног омамљивања Квалитет гаса. Температура гаса.

2	Угљен-диоксид повезан са инертним гасовима	<p>Директно или постепено излагање свесних животиња гасној смеси која садржи више од 40% угљен-диоксида повезаног са инертним гасовима који доводе до аноксије. Метода се може користити у јамама, тунелима, контејнерима или објектима који су претходно запечаћени.</p> <p>Једноставно омамљивање за свиње, ако је укупно трајање излагања најмање 30% угљен-диоксиду краће од 7 минута.</p>	Свиње. Клање, депопулација и друге ситуације.	<p>Концентрација угљен-диоксида.</p> <p>Трајање излагања.</p> <p>Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања., у случају једноставног омамљивања</p> <p>Квалитет гаса.</p> <p>Температура гаса.</p> <p>Концентрација кисеоника.</p>
3	Инертни гасови	<p>Директно или постепено излагање свесних животиња смеси инертних гасова као што су аргон или азот доводи до аноксије.</p> <p>Метода се може користити у јамама, врећама, тунелима, контејнерима или објектима који су претходно запечаћени.</p> <p>Једноставно омамљивање у случају клања свиња.</p>	Свиње. Клање, депопулација и друге ситуације.	<p>Концентрација кисеоника</p> <p>Трајање излагања.</p> <p>Квалитет гаса.</p> <p>Максимални интервал(и) од омамљивања до клања/убијања., у случају једноставног омамљивања</p> <p>Температура гаса.</p>

Табела 4 — Остале методе

Бр.	Назив	Опис	Услови коришћења	Кључни параметри	Посебни захтеви
1	Летална инјекција	Губитак свести и сензибилитета праћен смрћу, изазваном убризгавањем ветеринарских лекова.	Све врсте. Друге ситуације осим клања.	Врста инјекције. Коришћење одобрених лекова.	Није применљиво.

Прилог 12 - Безбедно одлагање трупова

Најчешћи начини одлагања трупова и других материјала су закопавање (било на постојећој депонији са дозволом или у посебно пројектованој и ископаној јами), спаљивање (на ломачи, у палионици или горионику јаме), рендеровање, компостирање и одлагање алкалном хидролизом.

Одлагање трупова закопавањем

Трупови свих класа популације стоке и други контаминирани материјали (простирка, стајњак итд.) могу се одлагати закопавањем ако је на располагању одговарајуће место или више њих.

Закопавање у рову на лицу места

Закопавање у рову подразумева ископавање рова у земљи, постављање трупова и других материјала у необложени ров и прекривање материјала (затрпавање) ископаном земљом. Обично се то ради на месту са којег животиње потичу.

Комерцијална депонија

Употреба комерцијалне депоније подразумева коришћење високо регулисаног постојећег објекта за одлагање отпада, наменски пројектованог, са софистицираним системима управљања споредним производима (метаном, течним садржајем), све у циљу заштите животне средине.

Масовно закопавање

Масовно закопавање се користи када се одлаже велики број трупова животиња са више локација. Може укључивати употребу софистицираних система за управљање споредним производима. Закопавање без облагања се обично користи када су типови земљишта или локална геологија такви да се може обезбедити контрола ризика од цурења течног садржаја, док се закопавање са облагањем користи када постоји ризик од изливања течног садржаја у доњи слој земљишта или до нивоа подземних вода. Обично се ове локације не налазе у постојећем објекту за одлагање отпада, међутим локацију закопавања је потребно проценити као адекватну за ту сврху.

Локација

Захтеви за одобрење варирају у зависности од државе/територије или локалних прописа. Стога су од суштинског значаја консултације са надлежним органом за заштиту животне средине и другим надлежним органима. Приликом разматрања места закопавања морају се узети у обзир следећи фактори:

- Близина снабдевања пијаћом водом;
- Близина насељеног места;
- Карактеристике тла;
- Дубина подземних вода
- Близина површинских вода;
- Приступачност локације и терен;
- Површина локације.

За сваки од ових критеријума можда ће бити потребна процена локације даљим теренским испитивањем и/или детаљном анализом мапе. Увек је пожељно проценити потенцијалне локације и добити одобрење надлежног органа за заштиту животне средине, као део припремних активности, уместо тражити одобрење у току самог инцидента.

Конструкција јаме за закопавање

Експертски тим треба да изабере пројектовани тип јаме. Сама изградња јаме и евентуална потреба њеног облагања зависиће од савета инжењера и представника агенција за заштиту животне средине. Тло мора бити довољно стабилно да издржи тежину опреме потребне за изградњу и пуњење јаме. По потреби, треба спречити да површински слој земље уђе у јаму изградњом диверзионих брана. Сличне бране треба изградити како би се спречило да било каква течност исцури из места закопавања. Може бити потребно постављање оградe како би се онемогућио приступ животињама и људима док локација не буде безбедна за употребу.

Равностранa јама (ров, тренч)

Дно јаме мора бити на неопходном нивоу (од најмање 2 метра) изнад нивоа подземних вода. Неопходна запремина ће зависити од величине животиња. Као водич користити доле наведене податке, а затим израчунати запремину коришћењем просечних димензија које заузимају први трупови депоновани у јаму:

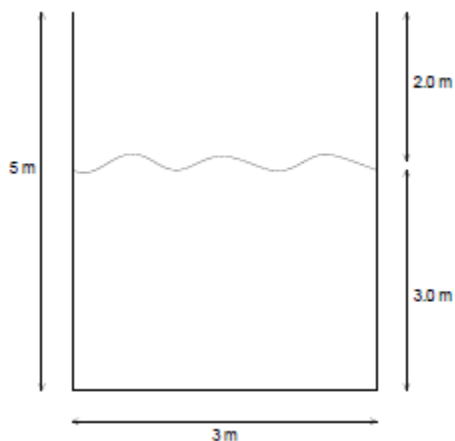
- **1,5 m³ по одраслој крави;**
- **0,3 m³ по одраслој свињи или овци.**
- **Потребна дубина слоја земље за прекривање трупова: 2m.**

Број крава или оваца које се могу сместити по дужном метру јаме, ширине 3m и дубине 5m, испуњене труповима до 2m од нивоа тла, може се израчунати као што је приказано у наставку:

Ефективна запремина = ширина x дубина трупова x дужина = 3,0m × 3,0m × 1,0m = 9,0m³

За добијање броја трупова који се могу сместити у јаму, добијени број поделити са потребном запремином по животињи:

За говеда: $9/1,5 = 6$ за свиње/овце: $9/0,3 = 30$

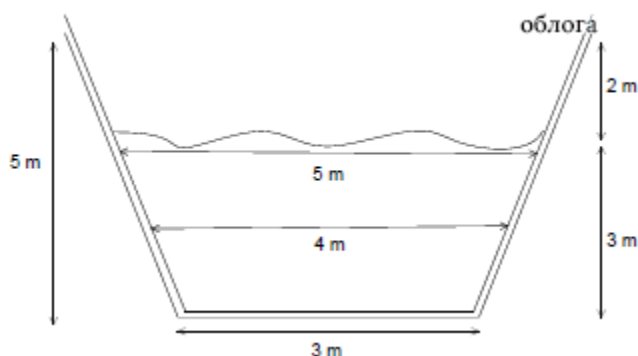

Нагнута (коса) јама

Да би се превазишли проблеми повезани са равностраним јамама на неким локацијама, као што су урушавање зидова и еколошки ризици од изливања (цурења) течног садржаја од лешева, може бити потребно користити јаму са споља нагнутих странама. На тај начин се спречава урушавање и омогућава задржавање течности непробојним облогама. Такође мора бити довољно покрива да би се спречио излазак трупова на површину.

Неопходна запремина се може израчунати коришћењем просечних димензија које заузимају први трупови депоновани у јаму:

- **1,5 m³ по одраслој крави;**
- **0,3 m³ по одраслој свињи или овци.**

Будући да се ширина мења од врха до дна нагнуте јаме, мора се користити просечна ширина за израчунавање запремине јаме.

Обрачун се врши на следећи начин:

Запремина јаме = средња ширина × висина × дужина

За ефективну запремину потребно је прво израчунати средњу ширину:

Ширина дна јаме: 3m; Ширина на врху трупова: 5m => Средња ширина: 4m

Затим израчунати ефективну запремину:

Ефективна запремина = средња ширина (за ефективну запремину) × висина трупова × дужина = 4m × (5 – 2) m × 1 m = 12 m³

За добијање броја трупова који се могу сместити у јаму, добијени број поделити са потребном запремином по животињи:

За говеда: $12/1,5 = 8$ за свиње/овце: $12/0,3 = 40$

Обрачун се увек врши према просечном броју и користи се за одређивање приближне величине јаме потребне за закопавање.

Закопавање у ровове на локацији генерално се користи када се на истом локалитету нађе неколико трупова или када временски услови онемогућавају копање више појединачних јама (зими, када је земља замрзнута). Багером се обично копа ров, трупови се постављају на дно рова и прекривају земљом. Закопавање великог броја трупова захтева званично одобрење надлежног органа за заштиту животне средине. Да би се спречила поновна употреба истих ровова, њихова локација мора бити регистрована коришћењем географских координата. Број трупова који се могу депоновати у једном рову нема ограничења, међутим ров мора бити ископан до потребне величине и дубине, односно 1,8 до 2 пута укупне запремине трупова који се одлажу, са најмање једним метром слоја земље и на прописаном растојању од подземних вода. Пре покривања земљом трупови се морају дезинфиковати. Пластичне кесе се не препоручују због дугог времена распадања.

Одлагање трупова спаљивањем

Ако је спаљивање трупова најбезбеднија опција и дозвољено је у земљи, стручни тим треба да одабере локацију.

Спаљивање или инцинерација („термичка обрада“) је процес третирања отпада који подразумева сагоревање органских супстанци које се налазе у отпадним материјама. Овај процес претвара отпадне материјале у пепео, гас и топлоту.

Постоје две врсте метода сагоревања у широкој примени:

- спаљивање на отвореном
- комерцијална инцинерација

Спаљивање на отвореном подразумева спаљивање трупова у отвореном окружењу (напољу), користећи запаљиве материјале као примарни извор горива. Ова метода обухвата спаљивање на ломачи, спаљивање ваздушним завесама под земљом (спаљивање у јамама), спаљивање ваздушним завесама изнад земље (ложишта), и коришћење малих мобилних спаљивача (на гас).

Предности спаљивања на ломачи:

- Није потребна захтевна технологија;
- Може се упалити релативно брзо;
- Може се користити на терену на којем је висок ниво подземних вода или где типови земљишта онемогућавају закопавање;
- Уништавају се сви патогени осим приона;
- Захтева краткорочно праћење;
- Може се користити за све врсте и категорије животиња.

Недостаци спаљивања на ломачи:

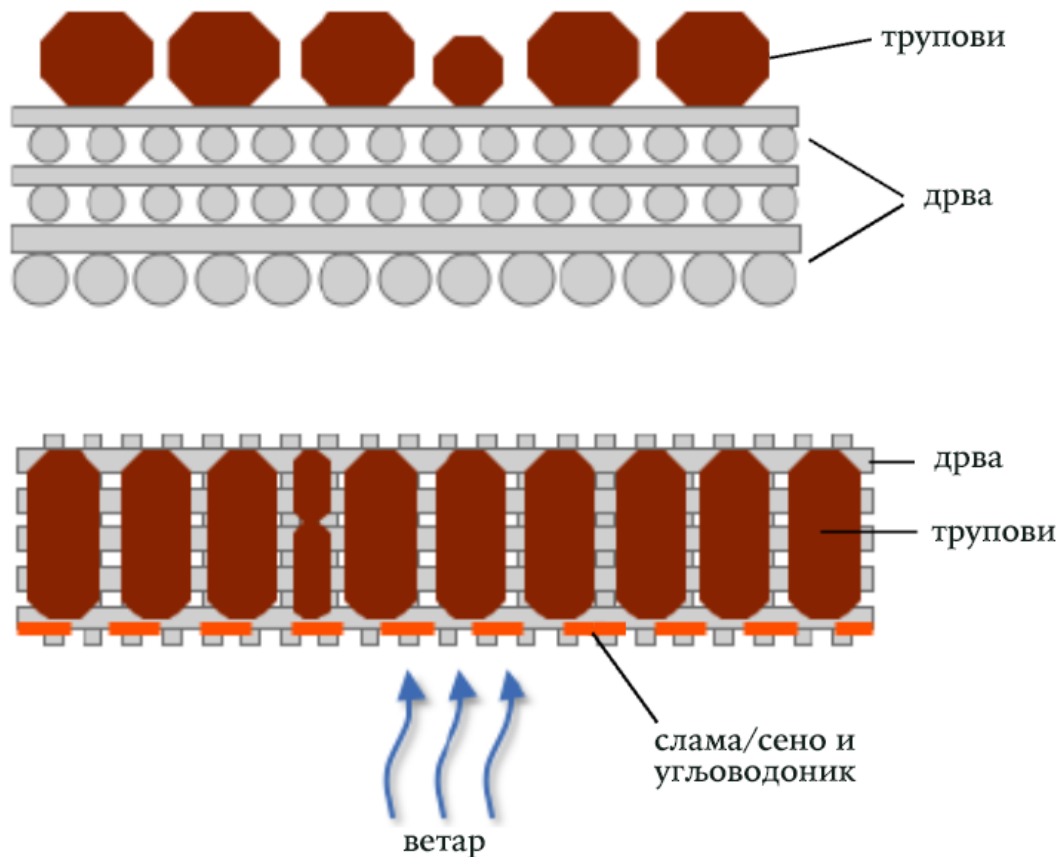
- Може бити дуготрајно и захтевати пуно рада за постављање;
- Захтева велику количину чврстог горива;
- Трошкови набавке чврстог горива могу бити високи;
- Може бити потребно доста времена за спаљивање свих трупова;
- Висок ризик од пожара у одређено доба године;
- Перцепција јавности у вези са лошим утицајем на животну средину и ризика од ширења болести;
- Одлагање велике количине пепела;

- Краткорочни ефекат на квалитет ваздуха (дим, мирис);
- Утицај климатских услова (нпр. кише) на ефикасност сагоревања;
- Захтева 24-часовни рад да би се одржало сагоревање.

Сапљивање на ломачи подразумева сапљивање лешева на ломачама изграђеним од чврстих горива као што су суво дрво или брикети од угља.

Трупови се постављају преко чврстог горива у слојевима, при чему се мора обезбедити да око њих постоји довољан проток ваздуха за ефикасно сагоревање. Конструкција ломаче и квалитет коришћеног чврстог горива ће одредити ефикасност сагоревања. Генерално, што је сагоревање ефикасније, то се ствара мање дима и постиже се већа температура.

Искуство показује да је за сагоревање једног трупа говеда (око 500kg) потребна 1,5t сувог дрвета. За више трупова количина дрвета се може смањити на око 1t по одраслом говечету. Трупови се стављају по слојевима на ломачу, по могућности по леђима. Будући да су задњи крајеви трупова говеда обично најтежи за сагоревање, наизменично слагање трупова – глава-реп може изједначити сагоревање. Трупови треба буду наслагани у само један ред у висину и потребно је да постоји довољно простора за проток ваздуха око њих. Број трупова по једној ломачи треба да буде адекватан да би се њима могло управљати. Ограничавање протока ваздуха око трупова смањиће ефикасност сагоревања и произвести више дима. За полагање трупова пожељно је користити багере, али се могу користити утоваривачи и ланци. Нема потребе сећи екстензорне тетиве пре сапљивања.

Приликом изградње ломаче важно је максимално повећати проток ваздуха ветром. Обично су ломаче правоугаоног облика, са дужом ивицом која је под углом од 90 степени у односу на правац преовлађујућег ветра. Када се као извор чврстог горива користи дрво, доњи ред треба да буде паралелан ветру, са размаком између дужина једнаком пречнику комада дрвета. Други слој треба поставити под углом од 90 степени у односу на први слој поново са размаком између дужина. Овакво унакрсно постављање треба наставити док се не постигне жељена висина. У подножју ломаче треба користити дрво већег пречника, а према врху мање дрво. Додатни ровови испод ломаче могу побољшати проток ваздуха, али то није неопходно ако се ломача изгради на горе наведени начин.

Други примарни извори горива (нпр. брикети од угља) могу се користити као допуна горивима од дрвета, међутим, превелика количина ће смањити укупан проток ваздуха и произвести више дима. Један слој у средини ломаче ће бити делотворан.

Сламу или сено треба користити само за потпаљивање ватре, а не у главном делу ломаче. Бале треба отворити и раширити дуж стране ломаче која је окренута ка ветру.

За потпаљивање ломаче потребна су течна горива. Потребна запремина зависи од величине. Из безбедносних разлога, дизел је пожељно течна гориво. Места паљења треба припремати на одговарајућим размацима, целом дужине ломаче. Она се могу састојати од крпа натопљених угљоводоником тј. дизелом. Алтернативно, гел за паљење може се користити за потпалу великих ломача. Он обезбеђује постојаније сагоревање и није испарљив као течна гориво.

Ломачу треба пратити због нестабилних трупова и подешавати само када је безбедно. Добро конструисана велика ломача би требало да сагори све трупове у року од 24-48 сати. Преостали пепео треба одложити до закопавања на лицу места.

**СТРОГО ЗАБРАЊЕН УЛАЗАК ИЛИ ПРИСТУП БЕЗ
ДОЗВОЛЕ!!!**

ЖАРИШТЕ СЛИНАВКЕ И ШАПА

ПАЖЊА!
СЛИНАВКА И ШАП

ПУТ ЗАТВОРЕН

РКЦ/ЛКЦ

Бесплатна телефонска линија

РКЦ/ЛКЦ

Бесплатна телефонска линија

ПАЖЊА!
СЛИНАВКА И ШАП

ЗАБРАЊЕНО
ЗАУСТАВЉАЊЕ

ИЗВРШЕНА ДЕЗИНФЕКЦИЈА!!!

Назив средства за дезинфекцију:

